



ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople

ՀԱՏՈՐ Կ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 5, 1907

ԹԻԻ 40

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Ճ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ՆԵՐՇՆԶՈՒՄՆԵՐ

ԱՆՏԱՌԻՆ

ՓՐՈՅ. ՅԱԿՈԲՈՍ ՃԵՃԻՋԵԱՆ



ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՊԵՆՃԱՆՃՐԼԱՐ ԵՅԳՈՒՇՈՒ

﴿ اوددار هفته لى غزته — در سعادته بايبل هاوسده ﴾

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ. բժնեցին 30 ԴԶ.
 Ամերկայի հմր. 1.50 ՏՈԼ.
 Յնդղիոյ „ 6 շէին
 Ուրէշ եր-
 կերներու „ 7.75 Ֆր.
 Զեռքէ՝ հատը 30 փարա
 Մանուցման զինքը
 Հափառ

ԱՒԵՏԱՔԵՐ

ՇԱՐԱՔԱՔԵՐԹ

ՀԱՅԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԷԼԻՍՖՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիր Հ. Մ. Ալեք

Պայպը Հատու, Սթամպուլ
 Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
 GRECO-TURKISH

EDITOR HERBERT M. ALLEN

Offices: American Bible House
 Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 30
 U. S. A. \$1.50
 England Shils. 6.—
 Other countries Frs. 7 75

Single Copy 50 Paras

Advertising rates on
 application



ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ Կ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 5, 1907

ԹԻԻ 40

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎ ԱՆԴԱՆ ԿՈՒԹԻԻՆ

«Տէր, կ'ուզենք Յիսուսը Տեսնել» 697. — Երկու Ամուսնութիւններու խնդիրը 699. — Մոռցուած Գաղտնիքը 700. — Ներքին կեանք 701. — «Ինչպէս Ուրիշներ կը տեսնեն Մեզ» 702. — Հաւատք Եւ Յարատեւութիւն 703. — Ամենագիտութիւն 702. — Խոստման Մեզ Անհաւատարիմ 703. — Քրիստոնեայ Եկեղեցի 703. — Տոյիւ Ի՞նչ Ըրած Ե Զափօնի Համար 704. — Ճերմակ Մագեր 705. — Պեղումներ Էլեֆանթինի Մեզ 705. — Սըբ Ուրիշըմ Փըքիին Մահը 706. — Ներլցումներ Անտառէն 707. — Ի՞նչպէս Գործածելու Ենք Մը. Գիրքը 710. — Նշմարներ Մեր Դիտարանէն 714. — Իգմիտի Գաւառական Ժողովը 713. — Բաց Նամակ «Աւետարներ»ի 715. — Քաղաքական Լուրեր 717.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

«Տէր, Կ'ուզենք Յիսուսը Տեսնել»

Յ. Գ. Գ.

ԱՅՍ Խօսքը զոր խորագիրը ընտրեցինք, Փիլիպպոսի ուղղեցին մեր Տէրով օրերը Երուսաղէմ եկած Յովներ (Յովհ. ԺԲ. 21): Ասոնք տօնին առթիւ Երուսաղէմ եկեր էին հեռու երկրէ ոչ թէ տաճարին հոյակապ շէնքը տեսնելու կամ տաճարին մէջ սպասաւորող քահանայներուն և քահանայապետին շքեղ զգեստները և պաշտօնավարութիւնը և կամ տօնի առթիւ Երուսաղէմի մէջ զիզուած ընկալող Ժողովուրդները տեսնելու: Եկած էին Յիսուսը տեսնելու, Յիսուսը, որ ամբողջին մէջ կը նստէր շինականի կերպարանքով իբրեւ աննշան Հրեայ մը, որ առանց Ռաբբիի վերաբերու կամ ուրիշ նշան մը կրելու՝ տաճարին մէջ անկուէր կուգած կը հրահանգէր Ժողովուրդը: Ասոնք, նման թիթեռնիկներու որոնք խաւարչաւին գիշեր մը սենուակին մէջ լոյսէն հրապուրուելով բաց պատուհանէն կը մտնեն և անոր շուրջ կը դառնան, կապալաշտութեան խաւարին մէջէն հրապուրուած էին այս Անձէն որ Հրէաստանի մէջ բարոյական լոյս կը ճառագայթէր:

Բայց այս Յիսուսին մէջ զանոնք քաջող ի՞նչ կար Անտարակոյս զանոնք քաջող զօրութիւն մըն էին անոր հրաշքերը: Ան բացած էր կոյրերու աչ-

քեր, մաքրած էր բորոտներ, բժշկած էր հիւանդներ, յարուցած էր մեռելներ: Բայց Բրիտանի հրաշքներուն զօրութիւնը այս զարմանալիքներուն մէջ չէր: Անպարար մը զարմանալի բաններ կ'ընէ մեր առջև, մենք կը հիւանանք, կ'ապշխնք: Բայց անոր ներկայութիւնէն բաժնուելնէս ետքը աւելի բարի, աւելի բարձր մտքի տէր մարդիկ չենք ըլլար: Մեծ վերաբոյժի մը գործողութիւններուն հանդիսատես կ'ըլլանք և կը սքանչանանք անոր հանճարին և ճարտարութեան վրայ, բայց վերաբուժական այդ գործողութիւնը տեսնելնէս ետքը աւելի բարի մարդիկ չենք ըլլար: Յիսուսի հրաշքները շատ զարմանալի էին այս նկատմամբ: Մարդիկ անոր կու գային իրենց մարմիններուն բուժման համար, և իրենց հոգիներուն բուժում ստացած կ'երթային: Անոր հրաշքներն էին մարդոց մէջ Աստուծոյ ապրիլը և գործելը որպէս զի անիկա բարիք ընէր մարդոց և բարի ընէր մարդիկը:

Յիսուսի մէջ այս մարդիկը քաջող ուրիշ զօրութիւն մը անոր վարդապետութիւններն էին: Իրաւ, զարմանալի և մեծ վարդապետութիւններ ուսուցանող շատ վարդապետներ դառնուած են: Պատահական իրկիստիպութեան շրջանակին մէջ գոյցես հասաւ ամենաբարձր աստիճանին որու կրնար երբեք հասնիլ մարդկային միայրը: Արիստոտէլ միահաղոյն տե-

սառ Ռուսիայի մէջ գտնուած ճշմարտութիւններուն մէջ այնպիսի իրողութիւններ զորոնք ուրիշներ պիտի տեսնէին երկար դարերու միջոցին : Ստոյիկեաններուն բարոյական վարդապետութիւնները կարծես ի վերուստ յայտնեալ ճշմարտութիւններ են : Բայց այս մեծ մարդոց ուսուցած այս դարմանալի վարդապետութիւնները կարող եղած չեն զմարդիկ մնայուն կերպով բարձրացնել : Իսկ Յիսուսի վարդապետութիւնները փիլիսոփայական չեն , այլ պարզ բայց միանգամայն խորին և զօրաւոր են : Ծովուն վրայ փչող հովը կրնայ բարձր ալիքներ հանել , բայց բուն իսկ ծովը վեր բարձրացնող և մակընթացութիւն և տեղատուութիւն յառաջ բերող զօրութիւնը երկնից արեւն ու լուսինն են : Յիսուսի վարդապետութիւնները մարդկութիւնը ամբողջովին և յաւիտենապէս բարձրացնող զօրութիւն են : Ան ըսաւ , «Աստուած ձեր Հայրն է , դուք անոր զաւակները և իրարու եղբայրներ էք . արդ , զԱստուած սիրեցէք բոլոր սրտով , և ձեր ընկերները՝ ձեր անձերուն պէս կամ ինչպէս ես ձեզ սիրեցի :» Այս վարդապետութիւնը բարձրացուց մաքսաւորները և մեղաւորները , արթնցուց Սամարացի կիներ իր մեղքին նկատմամբ , զգաստացուց Մագդաղենացին : Չանիկա անգամ մը լսողը անկէ ետքը տարբեր մարդ մը եղաւ : Անտարակոյս այս Յոյները լսած էին բարեկարգող այս փիլիսոփայութեան , բարձրացուցիչ այս խմաստութեան , վրայով և տեսնել կ'ուզէին այս Վարդապետը :

Չանոնք քաջող ուրիշ իրողութիւն մը եւս անտարակոյս Յիսուսի աշխարհը և նկարագրէն էր : Յիսուսի վարդապետութիւնները զարմանալի էին , իսկ անոր անձը և նկարագիրը տակելի զարմանալի էին : Անոր կեանքը «բոյ մարմնացում» էր : Աշխարհի մէջ ամէնէն մեծ զօրութիւնը սէրն է , և Յիսուսի զօրութիւնը իր սիրոյն մէջ էր : Երբ խեղճ աղքատներու հետ կ'ուսէր , կը խմէր , և աւելի խեղճ եղող բարոյական աղքատներու հետ կը տեսակցէր , երբ հիւանդներու և ախտաւորներու կը գոչէր զթութեամբ և անոնց խրախուսիչ խօսքեր կ'ուզէր , երբ մանուկները զերկը կ'առնէր և զանոնք կ'օրհնէր , անոր վարմունքին մէջ տեսնուած սէրը ամէնուն կը բաշխէր բարոյական բուժում և հոգեւոր զօրութիւն : Եւ ահա այն Յոյները լսել էին սիրոյ այս կեանքին նկատմամբ , և այս սէրը կը քաշէր զանոնք :

Յիսուսի կեանքին մէջ քաջող ուրիշ բան մը եւս այդ կեանքին Աստուծոյ մարմնացումն ըլլալն էր : Մարդուն մէջ տնտես , գաղան տեսնել զիւրիւր

է : Յօնքերը պոստած , մազերը անկած , ալոսները ցցած և բարկութեամբ իր խաղընկերով վրայ յարձակող մանուկի մը մէջ դիւրին է տեսնել ճանկրութիւն կատու և յալիչտակիչ շուն : Բայց «Րչափ դժուար է մարդուն մէջ մարդ տեսնել : Չսխալեցաւ այն վաղեմի փիլիսոփան որ յերեկ տուն , կէսօրին , լապտեր ի ձեռին մարդոց բազմութեան մէջ մարդ վնասեց : Մարդոց մէջ մարդ գտնել միշտ դժուար է : Բայց մարդոց մէջ զԱստուած տեսնել . . . անկարելի է : Դժուար է տեսնել ժամահակաւոր մարդուն մէջ յաւիտենական արժէք , հունաւոր մաքին մէջ անհուն գաղափարներ և յաւիտենական նորատալներ , և պզտիկ սիրտերու մէջ յաւիտենական սէր :

Ահա մարդիկ Յիսուսի մէջ տեսած էին այս և զական իրողութիւնը : Եւ ո՛չ ապաքէն բոլոր կրօնքներուն նպատակն է զԱստուած ճանչցնել մարդուն : Բոլոր կապալաշտ քուրմերը Ահարոնի նման կ'ըսեն մարդոց , «Ահա քու Աստուածդ :» Բայց մարդիկ կը հայն և հոն կը տեսնեն միայն ոսկի հորթ կամ փայտէ արձան : Յիսուս եկաւ , ապրեցաւ մարդոց մէջ , և զանիկա շիտակ հասկցողները անոր ոտքը իյնալով ըսին , «Իմ Տէրս և իմ Աստուածս :» «Ան որ զիս տեսաւ՝ Հայրը տեսաւ :» Այն ժամանակի մարդիկը Յիսուսի մէջ զԱստուած կը տեսնէին : Եւ ահա այս Յոյները անտարակոյս Աստուածային այս կեանքէն հմայուած էին : Ըսել չենք ուզեր թէ անոնք Յիսուսը Աստուած նկատելով անոր եկան , այլ թէ՛ եթէ Յիսուսի ժամահակակիցները անոր կեանքէն հմայուելով՝ անոր հետ տեսցան , ասոր գաղանիքը այն կեանքին մէջ յայտնուած Աստուածային տարրն էր :

Հիմա ալ այսպէս է իրողութիւնը : Մարդիկ Յիսուսը տեսնել կ'ուզեն :

Բայց արդեօք անոնք ստուգիւ կ'ուզեն Յիսուսը տեսնել :

Զբօսասէր աշխարհ իրօք կը փնտռէ Յիսուսը : Աշխարհի մէջ , մանաւանդ քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ , մինչ , բայց ի բրեւց օրերը անցուցած ծերունիներէն , ամէն ոք զբօսանքի և զուարճութեան հետամուտ է , մարդիկ Յիսուսը տեսնել կ'ուզեն : Մինչ հարստութիւն դիզելը ամէնուն ուշադրութիւնը զրոնած է և նոր լեզու ելլող մանուկներ անգամ Բոքֆելդի և Քարնէկիի անունները լսելով զանոնք հիացմամբ կը յիշեն , առեւտրական հրապարակներու մէջ հանրութիւնը Յիսուսը տեսնել կ'ուզէ : Ամէնուն աչքը Բնութեան սքանչելիքներուն քաշուած է , Դիսութիւն , զիտութիւն , ըսելով գաղտնիքները վազող միլիոնաւոր երի-

առարարներ Յիսուսը կը փնտռեն : Ո՞վ է Յիսուսը փնտռող :

Բայց արտաքուստ կամ երեւոյթէն դատելով սխալ որոշում չընենք : Մանուկ մը որ տնէն դուրս ելլելով ճամբան կը կորսնցնէ և «Մայրիկ» ըսելով կուլայ, արդարեւ իր մայրը կ'ուզէ . բայց մանուկ մը, որուն մայրը մեռած է իր ծնած տանը և որ անոր մնալով փողոցներուն մէջ կը մեծնայ, իր նեղութեան ատենը միթէ իր մայրը չ'ուզեր իր արգահատելի վիճակով : Խիթերով, ցաւերով չարչարող հիւանդ մը «Բժիշկի, Բժիշկի» կ'աղաղակէ : Իր ախտին անտեղեակ և օրըստօրէ հալող մաշող հիւանդը ո՞չ ապաքէն դարձեալ Բժիշկի կ'աղաղակէ իր արգահատելի վիճակով : Մարդկային սեռը զինք սիրող, զինք ապէկցնող, զինք Աստուածային ընող Աստուածը կ'ուզէ տեսնել :

«Տէր, կ'ուզենք Յիսուսը տեսնել» :

Այս մարդիկը Փիլիպպոսի ըրին այս խնդրուածը փիլիպպոս զանոնք Անդրէասի տարաւ : Այսօր ալ երբ մարդիկ Եկեղեցիին կ'ըսեն, «Կ'ուզենք Յիսուսը տեսնել» Եկեղեցին զանոնք ուրիշ տեղեր կը տանի : Մէկը կ'ըսէ, «Եկեղեցիին նայէ . նայէ ինչպէս զարգարուած է, ինչպէս զեղեցիկ կը կտառաւարուի» : Միւսը կ'ըսէ, «Իմ վարդապետութիւններուն նայէ . ո՞րչափ ուղղափառ, ո՞րչափ բաւաւոր են» : Ուրիշ մը կ'ըսէ, «Մեր սուրբերուն նայէ . ինչ սքանչելիքներ գործեցին անոնք . մեր քարոզիչներուն նայէ, ինչ պերճախօս են» : Ուրիշ մը կ'ըսէ, «Մեր զիրքին նայէ, մեր զիտութեան նայէ, մեր երգասացութիւններուն նայէ» :

Ասոնք աղէկ . բայց անոնց ուղածը ասոնք չեն : Անոնք Յիսուսը տեսնել կ'ուզեն : Հրաշքներ գործող, մարդը բարձրացնող ճշմարտութիւններ ուսուցանող, մարդուն մէջ մարդուն զԱստուած ցուցնող Յիսուսը տեսնել կ'ուզեն : Մենք ասիկա ցուցնելու ենք :

Զանիկա կը ցուցնենք :

Ո՞վ պիտի ցուցնէ :

ԵՐԿՈՒ ԱՄՐՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ . Թերթիս 15 թիւին մէջ երեցաւ Ժողովաւն Մատարապրութեամբ յօդուած մը, որ խտրել կը պահարտէր Ամատիոյ և Վէզիր Քէօփրիւի Հայ Աւետ. վարչութիւնները որոնք արտօնած էին, և եկեղեցական պաշտօնեաները որոնք օրհնած էին, երկու ռաբբանութիւն կամ պսակ : Երբ թերթիս ներկայ խմբագիրը իր պաշտօնն ստանձնեց, այդ երկու տեղերէն ալ Ժողովաւն յօդուածին պատասխաններ եկան : Խմբագրութիւնը հրապարակային

անօգուտ և աղարկուն վիճարանութեան մը դուռ չբանալու համար որոշեց շահակից երեք կողմերուն հետ թղթակցել և վիճարանութիւնը վերջացընել պատուաւոր Քրիստոնեաներու վայելուչ և թերթիս ուղղութեան հետ հաշտ ու ներդաշնակ եղանակով : Թղթակցութիւնը երեք ամիս տեւեց, և ամբաստանեալ ու ամբաստանող պատահութիւն ունեցան իրարու պատասխաններ քննելու : Մենք թղթակցութեան համառօտութիւնն իսկ սալ պիտի չփորձենք : Տաղսկալի և անօգուտ ձեռնարկ մը պիտի ըլլար այդ մեր ընթերցողներու մեծամասնութեան համար : Սակայն պիտի յիշենք ըստ մեզ վէճին էական կէտերը թուող և անոնց ծագում տուող բաները :

Ժողովաւն իրականապէս կը կրկնէ ակնարկուած յօդուածին ամբաստանութիւնները, բայց իր վըշտացուցիչ խօսքերուն համար ներում կը խնդրէ : Միանգամայն բարձր յարգանք և բարեկամական զգացումներ կ'արտայայտէ հոգ. երկու պաշտօնեաներուն հանդէպ, որոնք պատողութեան վրէպով մը քննադատութեան նշաւակ եղան : Միւս կողմէ, ամբաստանութիւնները հերքող զրուցեան մէջ յիշուած իրողութիւններէն կարծես ակնբեր կը տեսնուի թէ Ժողովաւն կը սխալէր, երբ կ'ըսէր թէ Վէզիր Քէօփրիւի եկզցին. վարչութիւնը Կ. Մ. Գ. Ժողովէն կամ Մարտոսանի միախմբարութեանէն արտօնութիւն խնդրեց պսակը կատարելու : Նամակ մը միայն զրուած է միախմբարի մը և տեղեկութիւն տրուած թէ այդպիսի պսակ մը պիտի կատարուի : Եւ պատասխան մը անուած է հարցնիքն յաջորդ օրը : Դարձեալ Ժողովաւն կ'ըսէ թէ Ամատիոյ Աւետ. եկեղեցիին երէցը Մարտոսան կանչուեցաւ և հոն յանդիմանուեցաւ սոցն արարքին մէջ իր ունեցած բաժնին համար : Զայրոյթով կը մերժէ զայս նոյն հովիւը և կ'ըսէ թէ ինք յանդիմանութիւն չլսեց, բայց ուղուած բացատրութիւնը տուաւ : Ամուսնական սոցն գործերուն մէջ Ժողովաւն կողմէ վերադրուած զբաւական շարժողութիւններուն համար հարկաւ զայրոյթ կը յայտնուի, և հոս պարտական ենք խոստովանել թէ մենք կը համակրինք այնպիսիներու որոնք, թէև սխալ մը գործած ըլլան, պատուոյ տէր մարդիկ են և անկեղծօրէն աշխատած են պատուաւորութեամբ չարժիլ իրենց գործառնութիւններուն մէջ :

Այսպիսի տարբերութիւններէ դուրս, որոնք ամէն վէճերու մէջ կ'ըլլան, բուն խնդիրը սա է . Պէ՞տք էր որ այս պսակները օրհնուէին այն պարագաներուն տակ և Աւետ. պաշտօնեաներու ձեռամբ : Մենք մեր առջև դնուած նամակներուն

վրայ հիմնուելով կարծիք մը միայն կրնանք յայտնել և չենք յաւակնիր վճիռ մը արձակել : Վատահ ենք թէ վերոյիշեալ պաշտօնականները խղճի մտօք չարժեցան և այդ ամուսնութիւնները կատարելու պահուն համոզուած էին թէ Աստուածային կամ մարդկային օրէնքներու հակառակ չէին դործեր : Սոյն խնդիրներուն օրինական կողմերը քննել պիտի չձեռնարկենք : Մեզի կը թուի թէ Յ. Զ. Ի. ամուսնութեան գործին մէջ (Ամասիա) խնդրին բարոյական կողմին բաւական ուշադրութիւն չընծայուեցաւ : Արտօնուած ամուսնալուծման մը միակ ծանօթ պատճառն էր ամուսնին ֆիզիքական մէկ թերութիւնը : Ժամանակ անցաւ և մարդը բուժուելով ուղեց վերստին ամուսնանալ : Իր հոգեւոր առաջնորդը առաջարկեց վերստին ամուսնանալ այն կնոջ հետ , որմէ բաժնուած էր : Խընդրին վրայ մեր ունեցած լոյսէն դատելով , այս խրատը մեզի ոչ միայն քնական կը թուի , այլ և ճշմարիտ բարոյականի համաձայն : Երբ ամուսնական միութեան քնական արդեւքը վերցաւ , ոչ թէ վերստին ամուսնութիւն , այլ առաջին ամուսնութեան վերահաստատում պէտք էր : Յետին ծայր անսովոր այս պարագան խղճի խնդիրներու գիտութեան պատկանող հարց է դրեթէ , և մենք բուրոյմին չենք զարմանար դատողութեան այն չիութութեան վրայ զոր յառաջ բերաւ : Բայց չենք կրնար չզոյալ թէ , Քրիստոսի քարոզութիւններուն բարոյական չափանիշով չափելով , լաւագոյն պիտի ըլլար եթէ Ամասիոյ արժանայարգ երէցը համոզէր զՅ. Զ. վերահաստատել իր ամուսնական նախկին յարաբերութիւնները :

Վէդր Քէօփրիւի խնդրին մէջ արդեւքը երկու կողմերուն արեւակցութեան այսինչ աստիճանը կը թուի : Խոստում մը եղաւ գործը Պատրիարքարանի յանձնելու և եկեղեցական վերին իշխանութեան վճռին սպասելու : Բոլորովին պարզ չէ մեզի թէ այս խրատը իր ազդեցութիւնը ունեցա՞ւ թէ ոչ : Բայց ամէն պարագայի մէջ ամուսնութիւնը տեղի ունեցաւ Աւետ. Եկեղեցիի հովանիին տակ և այսպէս Աւետ. համայնքը ամուսն մը չահեցաւ անոնց ամուսնութեամբ : Կ'ըսուի թէ մարդը համոզմամբ Աւետարանական էր և արդէն իսկ սերտ յարաբերութիւն ունէր Աւետ. Ժողովրդին հետ : Կարելի է : Բայց մայրենի եկեղեցիին ծոցէն դինք Աւետարանականներու չըմանակը մզող վըճակական բանը կրօնական խորին համոզում չէր , այլ անհատի մը հետ անյապաղ ամուսնանալու բաղձանք : Այս մեզի անպատեհ բան կը թուի երկու պատճառով : Նախ , թէ և այսպիսի պարագա-

ներու մէջ անհատի մը իրաւունք ընելու դադար մը կրնայ գտնուել , խնամեալ ուսումնասիրութեամբ մը յայտնի պիտի ըլլայ թէ ունէ եկեղեցիի պատկանող համայնք կորուստ պիտի կրէ՝ իր դռները բանալով այնպիսիներու , որոնք արտունջ մը ունին բառնալու կամ չորս մը ունին խնդրելու : Երկրորդ , այսպիսի ամուսնութիւններ անխուսափելի կերպով խրամատ մը կը բանան երկու եկեղեցիներուն միջև : Ո՞րն է մեծագոյնը . ամուսնական խնդիրներու մէջ անհատին իրաւունքները , դնելով իսկ թէ անվիճելի են առհնք , թէ բարեկամութիւնը երկու եկեղեցիներու որոնք Քրիստոսի (որ ազօթեց որ բոլոր իրեն հետեւողները մէկ ըլլան) սուրբ անուան վրայ հիմնուած են : Հետեւապէս հոս ալ , եթէ պատեհութիւն ունենայինք , ազդուապէս պիտի յորդորէինք Վէդր Քէօփրիւի մեր բարեկամները ազդեցարկութիւն ցոյց տալ իմաստութիւնը արժանաւայել համբերութեամբ այնպիսի ընթացքի մը հետեւելու , որ հաճելի պիտի ըլլար բոլոր շահակիցներուն :

ՄՈՌՅՈՒԱՏ ԳԱՂՏՆԻՔԸ . Քրիստոսեայ երեւելի գիտուն Սըր Օլիվըր Լաճ անցեալները ըստ թէ ազօթքը եկեղեցիին մոռցուած գաղտնիքն է : Մարգ , որչափ աւելի մտածէ այս խօսքին վրայ , այնչափ աւելի կ'ազդուի անոր ճշմարտութենէն : Թերեւս սխալ չէ ըսել թէ եկեղեցիներու և , պարտիմբ աւելցնել , անհատներու և Քրիստոսեայ ընտանիքներու ստուար մեծամասնութիւնը սկսած են ազօթքի աւելի քիչ ժամանակ և ուշադրութիւն տալ քան զոր կու տային ժամանակաւ : Սկսած են մոռնալ թէ կրօնքի շարժիչ ոյժը կրնայ դալ Աստուծոյ հետ հաղորդութենէ միայն , երբ անմահ հոգին իր յաւիտենական Արարչին հետ չիման մէջ կ'ըլլայ : Հայեցողութիւն չէ այս , այլ պատմական իրողութիւն : Եթէ կրօնք մը ունէ իրականութիւն ունի , հոգի . և Աստուծոյ միջև հոգեւոր յարաբերութիւններու վրայ հիմնուած ըլլալուն համար է : Այդ բոլոր յարաբերութիւնները ազօթքի մէջ կը բովանդակուին : Ուստի երբ ազօթքը թոյլ , զուտ ձեւական և սակաւադէպ ըլլայ , մարդուն և իր Արարչին միջև գտնուած կապը կը նըբանայ և վերջապէս կը խզուի : Կրօնական կեանքի իրական դադանիքը կը կորսուի և կորուստը անդարմանելի կ'ըլլայ , վասն զի եկեղեցիին մէջ կամ եկեղեցիէն դուրս ոչինչ կրնայ ազօթքի տեղը ըրտնել : Ազօթքը բացարձակապէս միակ դուռն է որ հոգեւոր այս ներքին կեանքին կ'առաջնորդէ , հոգիին գաղտնի յարաբերութեան իր գոյութեան Աստուծային հեղինակին հետ :

Բարի Քրիստոնեաներէ ռմանք աշխարհասիրութեան հոսանքին դիմակայելու իղձով կը փորձուին չափէն աւելի կարեւորութիւն ընծայել աղօթքի եղանակին, ժամանակներուն և պարունակութեան: Բայց ուշի ուշով խորհողը պիտի տեսնէ թէ, որպէս զի կրօնքը կենդանի բան մը ըլլայ, հոգին բացարձակապէս ազատ ըլլալու է Աստուծոյ հետ իր հաղորդակցութիւններուն մէջ, ոչ կանոնով կաշկանդուած, ոչ ալ քննադատութենէ անարեւելած: Արդարեւ մեր սիրելի Տէրը աղօթիկ սորվեցուց իր աշակերտներուն և աշխարհի տուած խմածով ամէնէն հոծ և գեղեցիկ աղօթքը զոր երբեք լսած են մարդիկ: Բայց այս աղօթքը սեղմում մը չեղաւ, այլ ներշնչում մը աղօթքի հոգիին: Դարձեալ, այն մարդը որ ճշմարտապէս կը բաղձայ հոգեւոր կեանք վարել՝ երբեք մոռնալու չէ այն մասնաւոր հրահանգը զոր Քրիստոս տուած աղօթքի նկատմամբ. «Իսկ դուն երբ աղօթք կ'ընես, մտիր քու ներքին սենեակդ ու դուռդ դոցէ, և աղօթք ըրէ քու Հօրդ որ դադտուկ տեղ կը գտնուի. և քու Հայրդ որ գաղտուկը կը տեսնէ, քեզի յայտնապէս հատուցում պիտի ընէ:» Այս խօսքերը և իր աղօթալից կեանքը յոյս կու տան թէ ինք, Քրիստոս, Երկնաւոր Հօրը և անոր զաւակին միջև հաստատելի հոգեւոր յարաբերութիւնը կը շինէ ներքին մարդուն գաղտնի խուցերուն մէջ կատարելի անձնական հաղորդակցութիւններուն վրայ:

Հ. Մ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԴ աւելի զօրաւոր կ'ըլլայ մէկ բանի հաւատալով: Մարդուս պարտականութիւնն է հաւատալ կամ տարակուսիլ յարմար ժամանակին, երբ խնդիրն ուշի ուշով ի նկատ առնուած է: Բայց ոչ մէկ մարդ կարող է հաւատալ կամ տարակուսիլ բանաւորապէս կամ ողջմտութեամբ, եթէ նախ հզօր ու զբաղան համոզումներ չունենայ: Մարդուս թէ՛ գործելու, թէ՛ տարակուսելու իրական զօրութիւնը իր համոզումներէն կը բխի: Եւ, եթէ մէկը ուշ ընէ իր հաւատադրածին մանաւանդ քան իր հաւատադրածին, չյառաջդիմեր և ուէ ուղղութեամբ ընթանալու անատակ կ'ըլլայ գործնականապէս:

Հէնրի Բլէյ Թըլֆըլ

ԼՐՁՈՐԷՆ և որոշ դիտակցութեամբ հաւատք ունեցեք ձեր ժամանակին և դիրքին վրայ: Զգացե՛ք թէ ձեր ներկայ ժամանակը և ներկայ դիրքը լուադոյնն է որ կայ կամ եղած է: Միայն այս համոզմամբ կը յաջողիք զարգանալ և յառաջդիմել:

Աստուած իրենց արտօնութիւնը խորապէս ճանչցող և իրենց կոչման ծառայելու կազմ և պատրաստ հոգիներու միայն կրնայ խօսիլ իր մեծ և օրհնեալ պատգամները և լիովին ըմբռնուիլ: Յէ՛լէ՛ս Պրոֆ. ԻՆՖՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ամէնէն վտանգաւոր պատճառներէն մին այն է, երբ մենք մեզի նկատմամբ չափազանց զգայուն կ'ըլլանք, անգաղար մեղմով կ'զբաղինք անհանգիստ և անձկալից հոգով մը, որ սիրտ կը տանջէ, կը խամբէ և կը խաթարէ, և մեզ կը զրկէ Աստուծոյ ներկայութեան դիտակցութենէն և ի վերջոյ կը թողու մեզ անյոյս ու վնասած: Յէ՛նէ՛ս:

ՏԱՐԱԿՈՅՍՆԵՐՈՒ լաւագոյն փարատիչն է լայն տեսութիւն և դրկալիլ աշխատութիւն: Անաչառ խորհրդածութիւնն անհրաժեշտ է: Բայց տրամաբանութիւնը երբեք եղած չէ և պիտի չըլլայ ճշմարտութեան միակ պահապանը: Տրամաբանութիւնը կու տայ համոզում մը զոր մենք կրնանք կրել, բայց չտար բնաւ համոզում մը որ մեզ կրէ:

Զաւլա Հ. Պէ՛նէ՛ն

ԵԹԷ Աստուծոյ Որդին կրնայ ամենուրեքութիւնը, ամենագիտութիւնը և ամենակարողութիւնը թողուլ տուանց իր անձնական նոյնութիւնը եղծելու, ուրեմն Աստուծոյն իսկին կեդրոնական էութիւնը ոչ անհուն լիմաստութիւն է և ոչ անհուն կարողութիւն, այլ՝ կատարեալ սրբութիւն և կատարեալ բարութիւն:

Հէնրի Ժան Տայ+

ՎԻՆԵՐԷ ծնածներուն մէջ ամէնէն մեծն է: Մեզմէ դուրս և մեզմէ վեր գտնուող զօրութեան մը վրայ դրուած այս պարզ և անխռով վստահութիւնը, մեզի անխմանալի կերպերով, պիտի հոգայ մեզ, երբ անցինք ժամանակի և անջրբ պետի այս սահմանը: Սակայն, ինչպէս ըստ Յիսուս Յովհաննու Մկրտչի համար, երկնից թաղաւորութեան մէջ ամէնէն պզտիկը դուրսը գտնուելով անոր դպրուստը մարդաբէացողներուն ամէնէն մեծէն մեծ է: Նմանապէս երկնից թաղաւորութեան ողին մեր ծոցին մէջ կրելու զօրութիւնը արդի փիլիսոփայական դէմյանդիմանութեան և հոգեւոր ներհայեցութեան մեծագոյն դրուադն է:»

Ի Զաւլա. Այսօր յաճախ կը թերանանք զԱստուած հրապարակաւ ճանչնալու մէջ: Քիչերս պէտք ունինք Երրորդ Պատուիրանի բացատրական հրամանին: Բայց չատերս կարօտ ենք անոր լուրեւայն, զբաղան յորդորին: Քիչ մը շատ կը վախճանք Աստուծոյ և Քրիստոսի անունը արտասանելէ, և եթէ երթանք այնպիսի տուններ կամ ավուակներ, ուր Աստուծոյ կամ Յիսուսի անունը կ'արտասանուի ընդհանր և պարզ կերպով և ստէպ, քիչ մը

հնաբոյր բան կը թուի մեզի : Սակայն Յիսուս Քրիստոսի անունով էր որ առաքեալները քաղեցուցին կաղը , և նոյն քաղցր ու հզօր անունով է որ արդի Քրիստոնեաներ պիտի գործեն իրենց հրաշքները :

ՔՐԻՍՏՈՍԻ Իրականութիւնը. Երբ այս նիւթին վրայ կը խորհինք , մեր կրօնքին բուն սիրտն է որ կ'ըզալեցնէ մեզ : Հոս մահացու է անձնախարու թիւնը : Կա՛մ Քրիստոս այսօր խմանալի է մեզի , և կա՛մ մենք ու մեր շուրջ բիւրաւորներ և անցեալ դարերու մէջ միլիոնաւորներ չարաչար մոլորած են : Անոր ընկերակցութիւնը սքանչացման ընտղական զգացում մը չէ հանդէպ իր նկարագրին : Անոր անձը մեր անձին կապել , կցել է : Եւ եթէ մենք հոգի ենք ու ինք հոգի է , ուրեմն հաղորդութեան իրականութիւնը նոյնքան ստոյգ է որքան մեր անձնական գոյութեան իրականութիւնը : Եւ այս ամէնուն հիմը սա համոզումն է թէ Պաղեստինի մէջ 1,900 տարի առաջ սկսած կեանքը Յովսէփի գերեզմանին մէջ չ'լերջացաւ , այլ շարունակեց մարդոց և ազգերու կեանքին ազդել անդադար և անհամար կերպերով : Յիսուս Քրիստոսի ոգին կը պարփակէ բովանդակ տիեզերքը , ինչպէս եթերը կը պարփակէ մեր մարմինները :

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

«ԻՆՉՊԼԵՍ ՈՒՐԻՇՆԵՐ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ ՄԵՁ»

«ՍԱ երիտասարդը եւ փրկեցի արեւցողութեան վիճը զլորեցնէ» ըսաւ դատարանի սղագիր մը . «Ընտիր երիտասարդ է և մեծ կարողութեան տէր , բայց երկու երեք տարի առաջ սկսաւ կարմիր հեղուկին իշխանութեան տակ մոռնել : Լաւ գիրք մը ունէր այն ժամանակ և կարծեմ չէր թերանար իր պարտականութիւններուն մէջ : Բայց քիչ քիչ սովորական բան դարձաւ իր իրականութեանը զինեւունեւրու մէջ տեսնել զինք ոտքի վրայ կեցած և յիմարական շաղկրատութեամբ զբաղած : Իր մտերիմ բարեկամներէն սմանք համարձակեցան սխրով խրատել զինք : Բայց սաստիկ բարկացաւ , ինչ որ սովորական է այսպիսի պարտականութեան մէջ , և բացարձակապէս ուրացաւ թէ երբեք հեղուկի ազդեցութեան տակ զանուած է ամենափոքր իսկ չափով : Այսու հանդերձ շարունակեց իր մոլորութիւնը մինչև որ այլեւս զիւրին էր գուշակել թէ վախճանն ինչ պիտի ըլլար : Խաղին ճիշտ այդ փափուկ պահուն էր որ կատարեցի եւս զգաստացուցիչ կարեւոր գերս :

«Իրիկուն մը ճաշարանի մը մէջ նստած էի , և լա՛տ քանի մը ընկերներով ներս մտաւ ու նստաւ

առանց զիս տեսնելու : Այնչափ խմած էր որ իր ներքին գործերուն վրայ կը շաղկրատէր : Վայրկենապէս մտածեցի զրպանի յուշատեարս հանել և անոր խօսքերը նոյնութեամբ ողագրել : Գլխովի հասարակ զբաղանութիւններ էին և անհատական կեանքի վերաբերեալ բազմաթիւ ուղիղ յայտնութիւններ կը պարունակէին : Հետեւեալ օրը ամբողջութիւնը մաքուր թղթի վրայ ընդօրինակեցի գրի մեքենայով և անոր գրասենեակը զրկեցի : Կէս ժամ ետքը վաղեց եկաւ՝ աչքերը կապիճներէն գուրս ինկած : Ի՞նչ է սա , ի՞նչ է սա , հարցուց հե. ի հե. — Ճաշարանի մէջ իրիկունն ձեր միտախօսութեան սղագրական տեղեկագիրն է , պատասխանեցի և կարճ բացատրութիւն մը տուի : — Իրօք այդպէս խօսեցայ , ըսաւ նուազուն ձայնով : — Կը վստահայնեմ ձեզ թէ ձեր խօսքերուն կէս առ կէս և բառ առ բառ ընդօրինակութիւնն է այն :

«Մարդը զեղնեցաւ և դուրս ելաւ : Այն օրէն ի վեր ոգելից ըմպելի չգործածեւ : Իր ապագան առ այժմ շատ յուսալից է : Իր բոլոր պէտքն էր միայն իր խօսքերը այնպէս լսել , ինչպէս ուրիշներ կը լսէին»

ՀԱՒԱՏՔ ԵՒ ՅԱՐԱՏԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԻ ճանչցայ զիւղացի աղայ մը որ քաղաքի բարձր վարժարան մը մտաւ : Ձեռքերը կարծրացած էին և մորթը սեցած : Քիչ ժամանակէն երկրաշարժութեան դասը այնպիսի հայեցողութեան մը հասաւ , որ աղայոց շատ դժուարին եկաւ : Կարգին բոլոր աշակերտները , բայց արեւակէզ այն աղայէն , կանգ առին և ըսին , «Ձեռք կրնար» : Բայց մեր զիւղացի պատանին ըսաւ , «Ես կ'ուզեմ փորձել : Կարծեմ պիտի յաջողիմ» : Քանի մը օրէն դասատուն հարցուց . «Կրնա՞յ մէկը այս հայեցողութիւնը ապացուցանել» : «Ես կըրնամ , եթէ նորէն փորձելու ժամանակ տաք ինձի» : Ժամանակ տրուեցաւ , և յաջորդ օրը մեր յետադէմ զիւղացին եկաւ և ապացուց : Անոր դասընկերները զարմոյան : Ուսուցիչը զայն գովեց : Բայց աղան սապէս մտածեց . «Ես յաջողեցայ , վասն զի գործիս փարեցայ և հաւատացի թէ պիտի կրնայի ինձիլը լուծել» :

Ահա այդ ոգին ունենալու ենք մեր հոգեւոր կեանքին մէջ հանդէպ իր բոլոր կնճիռներուն և խնդիրներուն :

ԱՄԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍ երկայն բառը Աստուծոյ մէկ ստորոգելիքը կը ցուցնէ և ուրիշ իմաստով չգործածուի : Մինչև որ Յիսուս եկաւ , մահկանացու բերաններ Աս-

տուածոյ վրայ այնպէս չխօսեցան ինչպէս Եսայի խօսեցաւ : Հիմա անգամ Եսայիի կը դիմենք Աստուծոյ պատկերին համար : Վասն զի անոր բոլոր զիծերը կատարեալ են, և մեր չաւազոյն ծանօթութիւնը կը լեցնէ բոլոր թերին որ կայ անոր զիծերուն մէջտեղ : Ան կը յուզէ մեզ երբ երկինք նստելով կ'ըսէ թէ Աստուած զիտէ լուսաւորներուն անունները և ծննդեան օրը : Գերազոյն ծանօթութիւնը Աստուծոյ ծանօթութիւնն է : ԶԱստուած զիտնալ՝ ամէն բան զիտնալ է :

Իտալիոյ մէջ հին եկեղեցի մը կայ, որու գմբէթին վրայ արուեստագէտ մը մեծ նկար մը նկարեց զոր տեսնել կ'ուզէ ամէն այցելու : Բայց նոյն իսկ ընդ աղօտ տեսնելու համար զայն՝ անհրաժեշտ էր եկեղեցիին տախտակամածին վրայ կայնիլ ճիշտ գմբէթին ներքեւ և զլուսը վեր անկել : Զեռնհաս իշխանութիւնը այդ գմբէթութիւնը վերցուց տախտակամածն հանելով և ճիշտ գմբէթին տակ խոշոր հայելի մը հաստատելով, բազրիքով չըջապատուած, որու յենով կրնան այցելուները հանգիստ զիտել հայելին և զիւրութեամբ ուսումնասիրել նկարին զիծերը :

Յիսուս Քրիստոս հայելիէ մը շատ աւելի է, բայց Փրիլպոսի ըսաւ, «Ան որ զիտ տեսաւ՝ Հայրը տեսաւ :»

ԽՈՍՏՄԱՆ ՄԷՋ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ

Կառապաշտ մը պզտիկ նաւակով մը լափնեկ գետի մը վրայէն անցնելու միջոցին հազիւ կէսը հասած էր երբ սոսկալի փոթորիկ մը ելաւ : Այս առաջնայնէն սարսափած անկիւն մը քաշուեցաւ ուր փայտէ կոռքը մը կանգնած էր, ու խոտաւայտ անոր իբրեւ զո՞ք քսան եղ մատուցանել երբոր զինքը յաջողապէս ցամաք հասցնէր : Իր խնդիրը կատարուեցաւ ու, երբ ապահովապէս տուն հասաւ, փափաքեցաւ իր խոտուածը կատարել : Բայց իր ընկերին վրայ քիչ մը մտածելէն վերջ որոշեց փոխանակ եզի քսան հատ այծ նուիրել : Քանի մը օր ետք իր այս երկրորդ մաագրութենէն ալ ետ կեցաւ ու իր կոռքին ներողամտութեանը վստահելով քսան հատ ընկոյզ մատուցանելու որոշման յանդեցաւ : Երկար ձգձգումներէ վերջ այս նուէրն ալ իր աչքին շատ արժէքաւոր երեցաւ, և իր խեղճ վիճակը պատրուակ բռնելով առանց ամչնալու ընկոյզին միջուկը կերաւ ու անարժէք կեղեւները իր կոռքին ընծայեց :

Մարդոցմէ շատեր ալ այս կռապաշտին ընթացքին չե՞ն հետեւիր : Երբ ծանր հիւանդութիւններ իրենց վրայ կու գան, Աստուծոյ կ'աղապակեն, ու

կ'ուխտեն անկէ վերջ ա'լ ճշմարտապէս Անոր ծառայել : Բայց երբ այս խաչը իրենց վրայէն կ'առնուի, ուխտ և որոշում կը մոռնան կամ կը յետաձգեն մինչև իրենց մահուան վայրկեանին, և մեռնելէ ետք Աստուծոյ առջև ընկոյզի կճեպին նման անարժէք կեանք մը կը պարզեն :

(Գեորգի Երեմեյ)

ՍՏԵՓԱՆ Մ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՍԱՄՍՈՒ . Ութսուն տարի առաջ Յիսուս Քրիստոսի անունը անծանօթ էր Սամոայի մէջ : Այսօր այդ կզգին Քրիստոնեայ է : Ունի եկեղեցի մը և հովիւ մը իր 220 գեղերուն իւրաքանչիւրին մէջ, 8,000 անգամ և աւելի քան 25,000 համակիրներ : Աւետարանի պաշտօնականը կանոնադրապէս կը դատարարուին Մալնայի Գոլէճին մէջ, և պարտին երկու տարի անցնել գործնական աշխատութեան մէջ որպէս զի կարող ըլլան ձեռնադրուել : Ասոնցմէ զատ կան 250 աւետարանիչներ : Կիրակնօրեայ դպրոցները ունին 8,000 անգամ, և Քրիստոնեայ Զանաթրայ ընկերութիւնը 1,000 անգամ, թէև բնակիչներուն ամբողջ թիւն է միայն 37,000, Ժողովուրդը տարին 5,000 Անգլ. ոսկի կու տայ կրօնական նպատակներու համար : Իրենց եկեղեցիները իրենք կը շինեն, իրենց հովիւները իրենք կը պահեն, և բայց աստի 1,000 Անգլ. ոսկի նպաստ կու տան իրենց միաբնակներէն 60ին, որոնք կը գործեն մերձաւոր կզգներու կռապաշտներուն մէջ :

ՓԱՌՈՐԻ մէջ, Հնդկաստան, 3,333 տղար արժէքով Մեթոսական նոր եկեղեցի մը նուիրաւ գործուեցաւ : Գործը հոս սկսուեցաւ քսանութեան տարի առաջ, արդիւնք դատարարին կրօնական սովորութիւններուն, վասն զի անկիւն ընտանեկան պաշտամունքը իր սովասաւորներուն հետ կը կատարէ : Հիմա 720 անգամ կայ Փաքուրի Շըջանակին մէջ : Ոչ-Քրիստոնեաներու մեծ բազմութիւն մը ներկայ գտնուեցան նուիրագործման հանդէսին, և կ'անկալուի թէ Քրիստոնէութեան յարողներուն թիւը մեծապէս պիտի աւելնայ :

ՍՇԱՐՀԻՍ ամէնէն մեծ պէտքերը հողեր պետքերն են : Մարդ մը 100,000 տղար (20,000 Անգլ. ոսկի) նուիրեց Հնդկաստանի մէջ : Արդիւնքն եղաւ նոյն զտւաւին մէջ 50,000 հողներու դարձը : Ըսել է թէ նուիրուած իւրաքանչիւր երկու տղարով հողի մը փրկուեցաւ : Ասիկա Շիքաւ կոչի Համալսարանը հիմնելէ կամ հանրային կրթութեան համար 32,000,000 տղար տալէ աւելի աղէկ էր : Մեծութեան համար Քրիստոսի ցուցած չափանիշն էր ծառայութիւն : Գոնկոյի մէջ մարդուն

արժեքը արժատու կը հաշուուի, Հըստընի վրայ ընկերային զիրքով, բայց կենաց գետին քով իր զինչութիւնով, և չափանիշն է օգնելու յօ-
ժարութիւն:

ՄԵՆՔ սովոր ենք խորհիլ թէ Տէրոջը չնորհակա-
լութեան զոհեր մատուցանելը միշտ և միայն
դրամ կամ անոր համարժէքը մատուցանել է:
Բայց Տորքինկի եպիսկոպոսը մօտերս իրատարակեց
ներշնչիչ հրաւէր մը, ըսելով թէ «մարդոց էական
և նշանակութեան արժանի զոհն է խաւար տեղեր
երթալ. և կ'առաջարկէ որ իր թեմէն տասը եկե-
ղեցականներ նուիրեն իրենց անձերը: Ան առաջ
ինքզինք կ'առաջարկէ: Ինչո՞ւ մարդիկ և կիներ
ևս չնուիրեն իրենքզինքնք երախտագիտութեամբ
և չնորհակալութեամբ երթալ ուր Տէրը կ'ուզէ որ
երթան, և ընել ինչ որ ան կ'ուզէ որ ընեն:

ՌՈՒՍԻՈՅ Ձարը արտասովոր բացառութիւն մը
ըրաւ Սիպերիական Երկաթուղւոյ կանոնա-
րուն, և հրամայեց անցադիրներ տալ Բ. Չ. Մորսի,
Հիւսիսային Ամերիկայի Ե. Ք. Ընկերակցութեան
Միջազգային Յանձնախումբի ընդհանուր քարտու-
ղարին և անոր հետ ընկերացող պատուիրակներու
խումբին, որ եկած է Ալյասկի ուսանողաց Հա-
մաժողովէն ի Թոքիօ: Ասոնք Սերալիայէ Սը. Փե-
թըրսպուրկ կ'երթան այցելելու և բանախօսելու
համար Սը. Փեթըրսպուրկի մէջ կազմուած նոր
ընկերակցութեան մը: Ասիկա հիմա գրեթէ 4,500
անգամ ունի:

ՄՕՏԵՐՍ Պոսթընէ ընդունուած է հեռագիր մը,
որ Արևմտեան Չինաստանի Ամերիկեան Ա-
ռաքելութեան կ'արտօնէ Չէնթուի գաւառային
զլխաւոր քաղաքին մէջ Նուսիլըն Գրիստոնէա-
կան Համալսարանի մը ծրագրին գործակցիլ: Չէն-
թու, անտարակոյս, Արևմտեան Չինաստանի ամէ-
նէն ազդեցիկ քաղաքն է: Անոր բնակիչներուն մէջ
պետութեան ամէն կողմերէն մարդիկ կը գտնուին:
Չուան գաւառին տարածութիւնը գրեթէ հաւասար է
Յորնսայի տարածութեան, և բաղմամարդութիւնը՝
ձափոնի բաղմամարդութեան:

ՌԻՒԼԵՐՄ Թ. Սթէա ըսաւ, «Հարաւային Ափրիկէ
արդիւնք է երեք ոչփերու — յաղթութեան,
վաճառականութեան և միախոսարութեան — և այս
երեքին առաջինը փոքրագոյնը և վերջինը մեծա-
գոյնն է իրրե ազգակ Ափրիկէի մէջ քաղաքակը-
թութեան ծաւալման:

ՏՐ. Ճէյմս Պ. Իլայ կարդուած է երրորդ եղանակի
վերատեսուչ Նիւ Եօրք քաղաքի Աւետարա-
նական Յանձնախումբին ամառային չըջանին:
Իրեն օգնական ունի ՅԱ անձերէ բաղկացեալ խումբ

մը, որուն մէջ կը գտնուին աւետարանիչներ, քա-
րողիչներ, երաժիշտներ և անձնապէս գործողներ:
Ամէն օր միջին հաշուով տասներութ ժողովներ
տեղի կ'ունենան, ուր յարանուանական խտր
չկայ, նաև կիրականօրեայ յաւելումական պաշ-
տամունքներ: Եւ այսպէս իւրաքանչիւր շաբթու
աւելի քան 400 ժողովներ տեղի կ'ունենան 14
կեդրոններու մէջ:

Վրաններու մէջ և վրաններէ դուրս ժողովներ
հաստատուած են ի նպաստ Խաղաղիկներու, Երրայե-
ցիներու, Գերմանացիներու, սեւամորթներու, Ա-
մերիկեան աղգայնութիւններէ գործաւորներու,
յարգի բայց եկեղեցի չգացող անձանց և խառնի-
ճաղանձ հասարակութիւններու:

ՀԻՒՄԱՍԱՅԻՆ Ամերիկայի Ե. Ք. Ընկերակցութիւն-
ն երբ անցեալ տարի 28,000 անգամ շահեցան
և հիմա անգամներուն թիւը 435,000ի հասած է:
Անոնց ստացուածներուն արժէքն է 39,000,000
տոլար: Տեղային ընկերակցութիւնները տարին
5,000,000 տոլար կը սպառեն իրենց ծախքերուն
համար, 240,000 մարդիկ կը գործածուին ընկե-
րակցութեան գործին համար, և 450,000 տոլար
կը զրկուի օտար երկիրներու կրօնական գործին
համար:

ՏՈՇԻՇԱ ԻՆՉ ԸՐԱՄ Ե ԶԱՓՈՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տը. Պարթընի Բաշկէլէշէն-Էի մէջ հրատարակ-
ուած մէկ յօդուածին հետագայ հատուածները կը
ցուցնեն թէ կրթական հաստատութիւն մը ինչ-
պէս կ'օգնէ Գրիստոնէական մտածութեան տա-
րածման ի ձափոն:

Տոշիչայի նախկին ուսանողներէն վեցը Խորհրդ-
դարանի անգամ են, մէկը անօրէն է ձափոնի Դրա-
մատան մէջ և պետ Գորէայի մէջ անոր գործառ-
նութիւններուն, կատարելով այդ երկրին հետ կա-
ռավարութեան ունեցած բոլոր գործերը: Մէկն է
անձնական քարտուղար Իթօ Մարքիզին և Տոշի-
չայի հողաբարձուներէն մին: Երկուքը կ'ընեն
խմբադրական գործ Օքուամ կոմսին համար, Հինգն
են աւագ խմբադիր Թոքիոյի զլխաւոր օրաթեր-
թերուն, և մէկ քանիններ խոնարհադոյն խմ-
բադրի գիրք ունին: Տոշիչայի մարդիկը նաև կա-
րեոր գիրքեր գրուած են գատարաններուն և կա-
ռավարական այլեայլ պաշտօնատանց մէջ: Երկուքը
փրօֆէսոր են Կայսերական Համալսարանին մէջ:
Աւելի քան 400ը ուսուցիչ են անհատական և կա-
ռավարական դպրոցներու մէջ ի ձափոն: Ասոնց
մեծ մասը Գրիստոնէայ մարդիկ են, որոնք իրենց
կրօնքը կը տանին իրենց գործերուն և պաշտօննե-

բուն մէջ : Տոշիշայի մարդոցմէն իբր 100 ևս ուղ-
ղակի Գրիստոնէական գործի կը պարապին , իբրև
եկեղեցւոյ հովիւ , քարոզիչ , աւետարանիչ և Ե.
Ք. Ընկերութեան քարտուղար :»

«Երկու առաջնակարգ անձինք, որոնք միջոց ե-
ղան ձափոնը առաջնորդելու կրթական նոր թուա-
կանին , Գրիստոնէայ մարդիկ էին , մին՝ միսիոնար
և միւսը՝ գէթ միսիոնար ուսուցիչ : Ասոնք են
Տր. Ճ. Ֆ. Վէրպէք և Տր. Տէյվիս Մըրի , երկուքն
ալ Ամերիկայի Բարեկարգեալ Եկեղեցիէն : Ի Թոքիս
այժմու Կայս. Համալսարանը հիմնուեցաւ առաջ-
նորդութեամբ Տր. Վէրպէքի , որ կանուխ ծանո-
թացաւ յառաջդիմաւոր ձափոնեւոց և զբաւեց ա-
նոնց վստահութիւնը , և որ անոնցմէ մայրաքաղաք
հրաւիրուեցաւ այդ նպատակին համար : Սոյն
հաստատութիւն , որ այժմ ունի վեց գոլէճ , օրէնս-
գիտական , բժշկական , ճարտարադիտական , գրա-
կան , գիտական և երկրագործական , 153 փրոֆէ-
սորներով և 3,372 ուսանողներով , ողին է ամբողջ
ազգային կրթական դրութեան :»

«Մկրտական Միսիոնարութեան Միութենէն
Վեր. Զ. Ի. Փէթրիք կը գրէ . «Անցեալ տարի 39
մկրտուողներէն իբր 30ը այլևայլ դասակարգէ-
Հնդկիներ էին : Շատ շահեկան է որ դասակարգե-
րու պատկանեալ աւելի թուով Հնդկիներ մեր ե-
կեղեցիներուն կը միանան հետզհետէ : Աթիսէի նոր
եկեղեցիներէն մէկուն մէջ դասակարգերու պատ-
կանեալ Հնդկիները մեծագոյն տարրը կը կազմեն :»

«Քանիճիրիի մէջ (Հնդկաստան) նշանակութեան
արժանի է ամբողջ Սուտրա դասակարգին բարեկա-
մութիւնը :» կ'ըսէ Վեր. Ճ. Հայնրիխ : «Օնկոլի
մէջ դասակարգերէն ունկնդիրներու թիւը 8,000
եղաւ երեք ամսուան մէջ :» «Նշանները կը ցուց-
նեն թէ ,» կը գրէ Վեր. Ճ. Տուամէն , «մեր նորա-
հաւատներուն ամէնէն շատը Հնդկի դասակարգերէն
պիտի գան :»

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՃԵՐՄԱԿ ՄԱՁԵՐ

Թէև ճերմակ մազը սովորաբար ծերութեան
նշան կը նկատուի , սակայն այնպէս չէ միշտ : Մա-
զի ճերմակութիւնը կրնայ շատ կանուխ տեսնուիլ
մինչև իսկ 15-20 տարեքներուն մէջ : Եւ յայնժամ
սովորաբար տխրութիւն կու տայ երիտասարդու-
հիւներու մանուկանդ քան երիտասարդներու :

Դեռահասներու մազին ճերմակութիւնը սա մաս-
նաւոր յատկութիւնը ունի որ գրեթէ միշտ ամբող-
ջական կ'ըլլայ , և յանկարծ տեղի կ'ունենայ : Բո-
ւոր մազերն ալ միահաղոյն կը ճերմկին , և դուն

ուրեք կը տեսնուի ճերմակով խառն դոյն , ինչ որ
հասարակ է միջին կամ յառաջացած տարիքնե-
րու մէջ :

Երբեմն երիտասարդներու , պատանիներու և
մինչև իսկ մանուկներու գլխուն վրայ ճերմակ մա-
զի փունջ մը կը կենայ , ծովուն մէջ գտնուող կղզիի
նման : Այս է սովորաբար ընտանեկան մասնաւոր
հանգամանք մը :

Թէ ի՞նչ է մազին ճերմակելուն պատճառը , այն-
պիսի հարց մըն է որ կը չփոթեցնէ բժշկիները :
Մազին դոյն տուողն է իւրաքանչիւր մազի ներքին
կողմը գտնուած ներկ մը , և ճերմակութիւնն է
հետեանք սոյն ներկին կորսուելուն : Ասիկա
ինքնայայտ է , բայց դժուարութիւնը կը կայանայ
սա հարցին մէջ թէ ի՞նչ է ներկին անհրեւութանա-
լուն պատճառը : Ոմանց կարծիքով պատճառն է
մազին չորնալը , որով կ'նստուութիւն մը յառաջ
կու գայ անոր մանրաթելերուն մէջ , և այս պատ-
ճառաւ օդի պղպշակներ կը մանեն ներս , որոնցմէ
արձակուած լոյսին բեկբեկումէն մազը ճերմակ կ'ե-
րեի :

Այս վարկածը կը հաստատուի ճերմակ մազ մը
դնելով օդահան գործիքի ընդունարանին մէջ և օդը
հանելով անկէ : Մազին դոյնը այս կերպով կը վե-
րադառնայ փոքր ի շատէ կամ ամբողջովին :

Մէջնիքոֆ , համբաւաւոր պարթեւիաբանը , կ'ը-
սէ թէ ճերմակելուն պատճառն է մազին մէջ մանու-
լը թափառող բջիջներու , որոնք կը նմանին արեան
հիւլէներու : Այս բջիջները , օժանդակութեամբ ու-
րիշ բջիջներու որոնց կուտակումէն կը շինուի
մազը , կը յարձակին ներկին հատիկներուն վրայ և
կը կորսնցնեն դանոնք :

Գրեթէ ամէն մարդ կարգացած է մազի յանկարծ
ճերմակելու օրինակներու վրայ—նոյն իսկ մէկ դիւլեր-
ուան մէջ —երկիւղի , վշտի և կամ ուրիշ մտային
սաստիկ շարժութեանց ազդեցութեան ներքեւ : Ան-
տարակուսելի է թէ այսպիսի դէպքեր պատահած
են , բայց դժուար է զանոնք բացատրել վե-
րոյշեալ վարկածներուն ուէ մէկով :

Ճերմակ մազի բուժում չկայ որչափ դիտենք :
Կ'ըսուի թէ գանգրոզ երկաթի կիրառութիւնը կը
կասեցնէ մազերու ճերմակելը : Թերեւս , եթէ Մէջնի-
քոֆի բաժը չիտակ է , ջնջելով ներկը սպառող
բջիջներուն դործունէութիւնը , մազը նորէն նախ-
կին գոյնը առնէ :

ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ԷԼԷՖԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Հնախօսական դործը յառաջ կ'երթայ Նեղոսի
այն կղզիին մէջ որ կը կոչուի Էլէֆանթին , Ֆրան-

սական կառավարութեան հովանաւորութեան ներքեւ և առաջնորդութեամբ Մ. Քլէրմոն-Պանոյի : Այս կղզին Նեղոսի կեդրոնը կը գտնուի, ոչ հեռու առաջին ջրվեժէն : Գետնին յատկութեան բերմամբ պեղման գործը քիչ մը դժուար է : Բայց գտնուած են կարգ մը առարկաներ, որոնց մէկ քանին մեծարժէք են : Ասոնց մէջ կրնան յիշուիլ «Խրիֆ» քարէ երկու խոշոր կոթող, որոնք ծածկուած են թոթմէս Գ. Վերաբերեալ արձանագրութիւններով : Գրտնուեցաւ նաեւ հետաքրքրական տեսակէ սրբարան մը մանրանկար կոթողներով զարդարուած : Ասիկա կը գրաւէ սեղ մը որ սրբազան կենդանիներու մարմինները թաղելու կը գործածուէր : Հասկցուեցաւ որ այս կենդանիները խոյր ելին, խնամով մոմեա եղած և կրանիթ շերտի մէջ թաղուած : Այս մոմեաներուն վրայ փաթթուած կտաւները ռսկեղօծուած են, և զարդարուած են գիցարանական յատկութիւն ունեցող երկնքանդ աւետարաններով : Խոյը եղիպոտի սրբազան կենդանիներէն մին էր, և կը թուի թէ մասնաւոր կերպով նուիրուած էր Խնում չատուածին, որ կղզին զլսուոր չատուածներէն էր : Գտնուած ուրիշ բաներու մէջ բնաբաններու շատ մը բեկորներ կան, որոնք գրուած են խեցեղէն անօթի կտորներու վրայ և կը կոչուին «Խրիֆ» : Արձանագրութիւններն են մեհնարգրոյմական, նուիրապետական, փողովորական, Յունական, Արաբական և Ղպտական նշանադիրներով, և այս ամէնէն իբր հարիւր հասկան : Արամբէն լեզուին ներկայութիւնը կը ցուցնէ թէ մինչև իսկ Քրիստոսէ հինգ դար առաջ կղզին մէջ կը բնակէին Հրեաները, ինչպէս նաեւ մերձակայ Ասուանի մէջ : Այս իրողութիւնը արդէն հաստատուած էր պապիրոսի գրութիւններով, բայց հիմա կը գտնենք թէ հին քաղաքին ճիշդ ո՛ր թաղին մէջ կը բնակէր Հրեաներուն զաւուրթը, վասն զի «Խրիֆ» չգտնուիր ուրիշ ուէ սեղ : Ըստ այս արձանագրութեանց Հրեական տաճար մը կենալու է այս սեղ, և պեղում կատարողները կը յուսան դռներ զայն :

ՍՐԲ ՈՒԻԼԵՏՄ ՓԸԲՔԻՆԻ ՄԱՀԸ

Սրբ Ուլկեմ Փըրքին, հանքածուխի կարածիւթի ճարտարուեստին հարիւր, մեռաւ Յւլ. 24ին 69 տարեկան : Ինչ գիտնականներ գործունեայ կեանքը անոր չափ կանուխ սկսան և անոր չափ արագ յառաջացան : Սրբ Ուլկեմ կանուխ սկսաւ իր քիմիական ուսումը Լոնտոն Գաղաքի Դպրոցին մէջ, ուր Թոմըս Հոլ կէսօրուան արձակուրդին քիմիաբանութեան և բնագիտութեան վրայ դասախօսութիւններ կ'ընէր : Փըրքին տասներհինգ տա-

րեկան հասակին մէջ գնաց Տր. Հոֆմանի որ ուսուցիչ էր Արքունի Քիմիաբանական Գոյէճին մէջ : Գտնական և որակական վերլուծութեան մէջ ընթացքը աւարտելէն ետքը սկսաւ սորվածներուն վերաքննութեան գործը : Զարմանալի էր որ Տր. Հոֆմանի անոր համար ընտրած առաջին նիւթը եղաւ «Խրիֆ» : Այս նիւթին հետազօտութեան մէջ պահանջուած փորձարկութիւնը անհունապէս օգտակար եղաւ անոր, երբ շատ տարիներ յետոյ սկսաւ գործել «Խրիֆ» վրայ : Երբ տասներօթը տարեկան եղաւ, Տր. Հոֆման զանիկա օգնական առաւ իր փորձառական աշխատանոցին մէջ : Այդ առթիւ Փըրքին ամբողջ օրը իր վերաքննութիւններուն կը պարապէր : Իր անձնական գործը կը կատարէր իրիկունը աղքատիկ բնալուծարանի մը մէջ : 1836ին Զատիկ արձակուրդին էր որ իր տասներութերորդ տարիքին մէջ գտաւ «Խրիֆ» : Ատոր առաջնորդուեցաւ, երբ ձեռնարկեց արհեստականապէս քնաքնա արտադրել «Խրիֆ»-ի, որ իրեն պատճառ եղաւ «Խրիֆ» որստացումը ներկի նիւթով ուսումնասիրելու : Այսպէս ձեռք բերուած փորձերը կատարելու միջոցին գտաւ որ անիկա շատ մնայուն մարմին մըն էր և մետաքսի վրայ լոյսի շատ դիմադրող գեղեցիկ մանիշակապոյն մը յառաջ կը բերէր : Մեծ քանակութիւններով պատրաստեց անկէ : Փըրքին մտածեց թէ անիկա օգտակար ներկ մը պիտի ըլլար : Շարունակեց իր հետազօտութիւնները և յաջողեցաւ իր գիւտին նկատմամբ մեծ հետաքրքրութիւն չարժել : 1836 Օգոստ. 26ին մեռահոգի ստացաւ իր գիւտին համար : Այս նոր ներկը այնքան յաջողեցաւ բամբակի և ուրիշ նիւթերու վրայ կատարուած փորձերու մէջ, որ զանիկա պատրաստելու համար ընկերութիւն մը կազմեցին ինք Սրբ Ուլկեմ Փըրքին, իր հայրը և եղբայրը, Փըրքին և Որդիք անունով : Անոր ներկը ռանվիրայ մը եղաւ և բացաւ յաջորդող բոլոր գոյներուն ճամբան : Բոլորովին յեղաշրջեց ներկելու և հիւսուածեղէններու վրայ նկարներ ստելու ճարտարութեամբ, և պատճառ եղաւ կարգ մը քիմիական հետազօտութիւններու հանքածուխի կարածիւթէն ելած գոյներու վրայ, որոնց թերեւ հաւասարը չկայ ճարտարութեաններուն մէջ :

Մեղքը պիտի յաղթահարուի ոչ այնչափ անոր ուղղակի դիմադրելով, որչափ հակառակ սկզբունքներ մշակելով : Կ'ուզէ՞ք մտոցնել ձեր պարտեղին սէղերը, ալէկ սերմ ցանեցէք : Եթէ հողը լաւ կերպով զբաւուած ըլլայ, քաղհանի քիչ պէտք կը մնայ : Էսպրո- Փո-լըր

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ՆԵՐՇՆՉՈՒՄՆԵՐ՝ ԱՆՏԱՌԻՆ

Փրոֆ. Յակոբոս Չեֆչեֆան

Թերեւս ոչ մէկ քաղաք կայ աշխարհիս վրայ այնքան յարմար ամառանային զբօսանքներու համար որքան Օսմանեան մեծագոր կայսերութեան գեղաշուք մայրաքաղաքը, Կ. պոլիս, որուն բազմասեռ սակ առակելութեանց վրայ բարդուած է նաեւ իր բնական տեսարանաց անզուգական գեղեցկութիւնը, որուն վրայ աշխարհ հիմնալէ չէ դադրած: Անոր զբօսավայրերուն գլխաւորներէն են քաղաքին շուրջը ու անոր արուարձաններուն մէջ գտնուած անտառային վայրերը, որոնք ամառուան տօթալիս օրերու մէջ բնակիչներէն շատերը կը քաշեն իրենց նսեմաստուեր հովանիին: Այս անտառները իրաւ չեն կրնար բազդատուել աշխարհիս ուրիշ կողմերու, մանաւանդ խաւարակուան Ափրիկէի, անհուն անտառներուն հետ, բայց կրնան գէթ անոնց մանրանկարները նկատուել: Եւ եթէ մարդ այցելէ անոնց մերթ ընդ մերթ, ինչպէս ըրաւ այս ամառ այս տողերը գրողը, գիտար չէ երեւակայութեամբ ստատելի երթալ այն լայնածաւալ, խոր անտառները, որոնք ամէն դարու մէջ մարդկութեան վրայ ի գործ դրած են անաւոր և ապշեցուցիչ ազդեցութիւն մը: Արդարեւ մարդուն համար խիստ օգտաւէտ է կարելի եղածին չափ մօտենալ Բնութեան: Անփխտելի է որ կայ Բնութեան վեհ տեսարաններուն մէջ բան մը որ զմեզ կը վերացնէ, ու ոչինչ կրնայ անոր տեղը բռնել: Ուրիշ հաճոյքներ շատ վար կը մնան այն հաճոյքներէն որոնք ինքնին կը բլխին Բնութեան անոյշ, անմեղ և անհուն ծոցէն որ միշտ անբացատրելի, անըմբռնելի բան մը ունի իր մէջ՝ իր Արարիչ Աստուծոյն նման: Ուրբաղու ըրթ՝ Անդդիացի մեծահոգակ բանաստեղծը, որ հանդէպ Բնութեան տածած իր անչափ սիրով՝ կարող եղած էր անոր գաղանքներուն թափանցել և ըլլալ անոր մեծ մեկնիչը, կը պատմէ թէ, երբ մօտենար Հելվետիոյ Շամունիի ու զայն շրջապատող լեռներուն, կը զգար թէ ոտքէն մինչև գլուխը կը դողդոզար: Իր մէջ կ'զգար ախնաճութիւն և երկիւղ խառն: Իր միտքը կը վառէր հաճոյքով մը որ աննկարագրելի էր: Մարմինը համակ սարսուռներ կ'զգար: Սիրտը Բնութեան կը մերձենար այնպիսի բուռն ուրախութեամբ մը որ կրնար բազդատուել միայն այն ուրախութեան զոր Տանթէ կ'զգար, երբ մօտենար Պէադրիսի եթէ մենք ամէնքս Ուրբաղու ըրթիչ չափ մեծ ու զգայուն հոգիներ չենք ունեցած, պէտք չէ որ իբր բնական էականեր, օժտուած բարձրագոյն ընդունակութիւններով և ամենանրբին զգացումներով, ճիշդ մեր շուրջը թափառող անասուններուն կեանքը ապրինք: Քիչ մը աւելի մօտ երթանք Բնութեան, քիչ մը աւելի սորվինք հոմ

անել Բնութեան ընձեռած գերընտիր հաճոյքներէն և քիչ մը աւելի մօտ երթանք աստուածային և յաւիտենական իրերուն, չմխրճուելով այնքան չափազանցօրէն սոսկ երկրային, վաղանցիկ և կոշտ զբաղումներու և հաճոյքներու մէջ: Անտառը, երբ զմեզ պարփակէ իր դգուլիչ, փափուկ ծոցին մէջ, գերազանցօրէն յարմար է սոյն նպատակին համար: Պահ մը հոն բացարձակապէս կ'առանձնանանք անջատուելով արտաքին աշխարհի աղմուկներէն, տենջանքէն և եռուղեռումէն: Երկնաբերձ, ուղղաձիգ, վեհ ծառերն են միայն մեր ընկերները, որոնք զլուխին վեր գէպ ի երկինք բարձրացուցած հետուէն լոխն կը նային ալեւանջ աշխարհին վրայ: Ատոնց գաղաթիւներուն վրայ կը փարի կանուխ ծիրանեման արշալոյսը, անոնց հիւստեւած մագերուն վրայ թափելով իր անաղօտ շողայները, և մինչ միջօրէն իր արփի լոյսը վերէն կը հեղու անոնց վրայ, անոնք, այդ մեծայաղթ, սաղարթազուարճ ծառերը, մեր խոնջեալ ձակաթին վրայ կը թափեն իրենց անդորրաւէտ հովանին: Ու երբ արեւ մարը մանէ, այն ատեն գիշերուան գլխոյն, լուսինն է որ ներս կը մանէ անտառէն և իր արծաթ ոտներով ոստէ ոստ կ'ոստոստէ: Մարդ, գլխութեամբ, յախշաակուած այդ տեսիլին վեհութենէն, խօսիլ կ'ուզէ ուղղաձիգ ծառերուն հետ: Կը խօսի՞ն անոնք: Ոչ մեր լեզուով: Չայն չկայ երբեք: Բայց այդ անդորր էականը, որոց մէջ չենք գտներ բնաւ մեր կիբերը, իղձի հրահուան տենչերը, կարծես կը խորհին: Կարծես խօսք կ'ուզեն մեզի և շատ բան կը խօսին անոնց որոնք լսելու ականջ ունին: Ինչ որ Սաղմոսերգուն ըսաւ արեւին, լուսինին և ուրիշ լուսաւոր մարմիններուն համար՝ կը յարմարի նաեւ անոնց. «Ոչ են բանք և ոչ են խօսք, որոց ոչ լսին ձայնը նոցա: Ընդ ամենայն երկիր ել բարբառ նոցա, մինչև ի ծագս աշխարհի են խօսք նոցա» Այն վսեմ և անբացատրելի բուռնութիւնը զոր անտառը կ'ընծայէ՝ Բնութեան ամէնէն պերճախօս ձայնն է: Հին Յոյն իմաստասէրները գիշերային երկինքի բուռնութեան համար կ'ըսէին թէ երկնային զուտերու երաժշտութիւնն է այն: Յիրաւի ալ այնպէս է: Այդ լուսաակարկալ բուռնութիւնը իր մէջ կը պարունակէ տիեզերքի բոլոր անոյշ ձայները: Ներդաշնակութեան անհուն գեղեցկութիւնը հոն այդ բուռնութեան մէջ է: Անհունութիւնը հոն իր աստուածային, անդիմադրելի ձայնով կը խօսի: Սկիզբաւ Մ. քոչ իմաստասէր հեղինակը կը պատմէ թէ պոռոտախօս անհաւատի մը օր մը ըսին թէ ինք, որ կը յայտարարէ թէ Աստուծոյ հաւատար, կրնայ կէս գիշերուան բուռնութեան մէջ աչքերը վեր լոխն երկինքներուն ուղղած իսկալ այդ բուռնութեաններուն ամէնէն վսեմը և ազդարարի, «Աստուած չկայ» Յիշեալ անհաւատը, որ կ'երևի թէ շատ կարծրացած տեսակէն չէր, թէպէտ խոստացաւ որ պիտի աղաղակէ, բայց վերջը խոստովանեցաւ թէ

ամենէն քաղցր մեղեդիներուն նման պիտի հնչէ ան, կամ ամենէն որոտալից երաժշտութեանց նման պիտի դողայ և պիտի դրդէ մեր բովանդակ էութիւնը: Ոհ, ինչո՞ւ մենք ալ չկրնանք ընել ինչ որ Միքայէլ Անճէլօ կ'ընէր զգալու համար ամենամեծ քանդակագործին, Փիդիասի, ներկայութիւնը և հանձարը: Պատմիչը կ'ըսէ թէ, Անճէլօ, երբ ա'լ ծերացած և կոյր էր, սովորութիւն ունէր խնդրել իր ծառայէն որ տանի զինքը Փիդիասի արձանին քով որուն զուլիւր և անգամները կտորած էին: Հոն, մեծ քանդակագործը կը սկսէր իր ձեռքերով շոյել կտորած մարմարը և մեծ Յոնին մտածումներուն մէջ ընկղմիլ, այնպէս որ իբր թէ կ'զգար անոր հանձարը, կը խոկար ու կը խօսէր իւրովի անոր վրայ, մինչ իր գէմքը կը շողշողար գեղարուեստի սիրով բուրձաւորուած և ձայնը կը դողդղար: Իր մէջ վառող հանձարին հուրը կը կարողայնէր զինքը հասկնալ ու զգալ այն միւս հին, մեծ հանձարը, և կտորած մարմարի բեկորը իսկ և իսկ կը սաւառնեցնէր զինքը մեծախառ Յոնին: Անոր վրայ կը մտածէր ու իբր թէ անոր հետ կ'ըլլար ու կը խայտար անով: Ոհ, եթէ մենք ալ բան մը ունենանք մեր մէջ այն կեանքէն որ Աստուծոյ կեանքն է, եթէ կայծ մը շողայ մեր մէջ այն սէրէն որ Աստուծոյ սէրն է, կը կարծէ՞ք թէ պիտի չզգանք մեր մօտ Ամենակալ Աստուածը, երբ այս տեսանելի աշխարհը իր այլազան երեւոյթներով, նման Փիդիասի բեկեալ արձանին, տանի զմեզ Յաւիտեանական Հանձարին, որուն հետքը կը տեսնենք ամէն տեղ: Մեր գէմքն ալ պիտի չշողայ Անճէլոյի գէմքին պէս, մեր ձայնը պիտի չդողդղայ յուզումէն, մեր մարմինը պիտի չսարսռայ խայտանքէն: Ոհ թէ բլրոց վսեմ լուսութիւնը, անտառներու անդորրաւէտ խաղաղութիւնը, երեկոյեան երկինքներու մարմրոզ պայծառութիւնը, ամառնային ծովերու անհունութեան վրայ փալ-փլլացող ցոլքը ու ամէն ինչ մօտ բերէ զմեզ մեր չքեղափառ Հօր:

Արդեօք չե՞նք կրնար մեր ամէնօրեայ կեանքին համար շատ օգտակար դաս մըն ալ առնել անտառին սա շոճիներէն որոնք այնքան գեղեցիկապէս և ուղղաձիգ դէպ ի վեր կը բարձրանան: Ի՞նչ փոթորիկներու կուրծք տուեր են ասոնք, ու որչափ դարեր իրենց գոյութիւնը պահեր են հակառակ ամէն տեսակ մթնոլորտային խտութեանց: Նայեցէք ասոնց ձևին վրայ, իրենց ամէնէն ուշադրաւ հանգամանքներէն մէկը կոնսալիդութիւնն է: Յիշեցէք որ ամէն ծառերու նախնական ձևը այդ է: Ամէն ծառ իր աճման առաջին աստիճաններուն մէջ կոնսալի և: Ուղղակի վեր կ'ելլէ այն ու շատ

սակաւաթիւ ճիւղերու թոյլ կու տայ որ իր կողերէն գուրս ելլեն ու խանգարեն իր կոնսալիութիւնը: Նոքը սակայն ծառը, աստիճանաբար աճելով ու զօրանալով կամայ կամաց նախնական կոնսալիութեան կը հրաժարի: Աւելի ճիւղեր կ'արտադրուին իր կողերէն, և թոյլ կը տրուի ասոնց որ հորիզոնաբար աճին և մեծնան ու ընդարձակուին, մինչև որ վերջապէս ճիւղերէ ու տերեւներէ կազմուած բոլորչի պսակ մը յորինուի: Ո՛րչափ դեղեցիկ է այն: Սակայն զալով շոճիին, կը տեսնենք որ ան կը պահէ իր կոնսական ձևը իր գոյութեան բոլոր շրջանին մէջ: Միւս ծառերը իրենց առաջին օրերուն մէջ միայն ուժեղին ամբողջովին կը նուիրեն բունին: Ան կը զարգանայ, կը մեծնայ միայն: Ընդհերու աճման թոյլտուութիւն չկայ: Իսկ շոճին միշտ բունին նուիրուած է: Աճումի ամէն աստիճաններուն մէջ բունն է ամէնէն կարեւորը և աչքառու մասը: Հազիւ թէ թոյլ կը տրուի ճիւղերու աճման: Արդէն զիտէք թէ շոճին գրեթէ ճիւղ չունի: Ունեցածներն ալ զխառնաբար անոր կատարին վրայ են: Անոնցմէ շատերը կրնաք դիտել խիտ անտառներու մէջ կամ ամայի բարձրութեան վրայ և պիտի տեսնէք որ միայն մէկ երկու խեղճ ճիւղեր փարած մնացած են բունին: Ուստի յայտնապէս կ'երևի որ անտառներու այս մայր ծառերը իրենց հասունութեան ու իրենց բոլոր կեանքին մէջ ձևի կողմէն կրկին նոյնն են ինչ որ էին իրենց մանկութեան օրերուն մէջ: Կ'աճին, կը մեծնան, կը բարձրանան ու կը զօրանան: Բայց իրենց մանկային ձևը, կոնսական ձևը մնացուն կերպով կը պահեն: Յաւիտեանական մանուկ մըն է ան: Անտառի այս հուժկու և վիթխարի զաւակը բնաւ որեւէ ատեն չհրաժարիր իր մանկային հանգամանքէն: Հսկայի մը ոյժը ունի մանուկի ձևով մը: Տարիներով մեծցած ու զարգացած է անտառին խորութեան մէջ, և հասնալետի մը պէս բարձրագլուի կը կենայ հոն, և սակայն միեւնոյն ատեն փոքրիկ տղու մը ձևն ունի իբր ծառ: Ի՞նչ զարմանալի երեւոյթ է այս, և նոյն ատեն ի՞նչ իմաստութիւնամբ կարգադրուած: Մանուկի այս ձևն է որ ամէնէն ամուրը և հաստատունն է տիեզերքին մէջ: Կոնք ամէնէն հին ատեններէն ի վեր շատ լաւ ճանչցուած մաթեմատիքական ձևերէն մէկն է: Հին Նինուէի և Բաբելոնի բնակիչները ոչ թէ միայն շատ ազգէ կը ճանչնային զայն, ալ անոր կ'ընծայէին նաև խորհրդաւոր նշանակութիւն մը, քանզի կը տեսնենք թէ նշանաւոր տեղ մը զբաւած է ան անոնց յիշատակարաններուն վրայ քանդակուած սրբազան խորհրդանշաններուն մէջ: Եւ ահա այս

կոնն է որ բուսականութեան պատմութեան մէջ ամէնէն նախնական ձևերէն մէկը եղած է: Այդ ձևը կը պարզեւորէ կազմին ու շարժանականին ալ իրենց տկար ու փոփոխ մանկութեան օրերուն մէջ, մինչև որ մեծնան, զօրանան և ա՛լ պէտք չունենան անոր: Բայց շոճին միշտ պէտք ունի անոր: Առանց անոր պիտի չլրնար ապրիլ իրեն համար սովորաբար սահմանուած ցրտազին ու փոթորկալից վայրերուն մէջ: Մեծ Արարիչը լեռներուն շոճները յօրինել է ճարտարապետական այն միջոցն առնելով ու զօրեղ ծրագրին վրայ, որով չլրնած է նոյն իսկ լեռը, քանզի լեռն ալ, բրդաձև, ահագին լեռը, իր կոնի ձևով կայ ու կը մնայ յաւերժագէտ: Չե՞նք կարող ուրեմն կարեւոր դաս մը առնել կոնաձև շոճներէն որոնք իրենց մանկային ձևովն է որ կը տոկան միջնորդարի բոլոր դժուար-կութեանց: Արգեօք ճշմարիտ չէ՞ որ մարդս ալ կեանքի դժուարութեանց ու փոթորիկներու տուհալու համար պահելու է բան մը իր մանկութիւնէն: Մեծնալով, զարգանալով ու մեծ գիտնականներ ըլլալով հանդերձ, շատ մարդիկ պահած են իրենց մանկային պարզ ու անկեղծ բնութիւնը. մանուկի մը աներկբայ վատահոլութիւնը ունեցած են իրենց երկնաւոր Հօր վրայ, և իրենց պարզ հաւատքով մանկան մը անոյշ, փափուկ զուարթութիւնը միշտ ճառագայթած է իրենց ճակատին վրայ: Չե՞նք կրնար այս կարեւոր դասը առնել մեր կեանքի դժուարութեանց մէջ մութ անտառին երկնաբերձ շոճէն, յիշելով մեր մեծ Վարդապետին այն խիստ խորիմաստ և փիլիսոփայական խօսքը, «Եթէ ոչ դարձչիք և լինիչիք իբրեւ զմանկալի, ոչ մտանիցէք յարեայութիւն երկնից» (Մատ. ԺԸ. 3):

Ի՞նչ ԶԳԻՄ ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ ԵՆՔ ՍԲ. ԳԻՐԲԸ

«Օտմուկ բաները մեր Տէր Աստուծոյն կը վերաբերին, թայց յայտնուած բաները մեզի ու մեր որդւոյն տրուած են յաւիտեան» (Բ. Օր. ԻԹ. 29):

Սբ. Գիրք կարգացողներու ոմանց դանդաղան ու գայթակղութիւնն է թէ «Ինչո՞ւ Սբ. Գիրքի ամէն խօսքերը գիւրին և որոշ չեն, ինչո՞ւ շատ կէտեր մութ են և դժուարահասկնալի»:

Յայտնի է թէ այս դանդաղը կը գոյանայ Սբ. Գիրքը գործածել չգիտնալէն: Սբ. Գիրքի լեզուն ամէն ազգաց թարգմանութեան մէջ խիստ պարզ է, մանաւանդ չորս Աւետարաններուն: Իսկ խմատը, նիւթն ու խորհուրդները կը պարունակեն ամէնէն համբալկին ու փոքրիկին յարմար խօսքեր, այնպէս որ մեր հոգեւոր փրկութեան և հոգեւոր կենաց անուղի լինելու մասերը շատ զերա-

հասկնալի են ու ամէն փափաքողներ կը գտնեն զանոնք, կը ճաշտեն, կը քաղցրանան և կը անանին:

Նկատելու ենք որ Աստուծոյ Խօսքը նմանցուած է ջուրի, գետի (Եզեկ. ԽԷ.): Արդ չիտա՞լ է պահանջել որ գետ մը չունենայ իր դահալէժ, խորունկ տեղերը և այլ ամէն փոփոխութիւններ, դորոնք երկրի ձևն ու դիրքը կը չլինեն բնականաբար: Հետեւեալ գետի մը: Ահա աջէն, ձախէն կլկլացող հեղատա՛ն ուղիւրներէ, մարմանդները ոռոգող առուակներէ, ծաղիկներու արմատները ու բաժակը լուացող վտակներէ, ժայռերէն աղմկայոյզ ինկող սահանքներէ օժանդակուած, յորգած ու առատացած կ'երթայ օձապտոյտ: Մերթ կը լճանայ, կը ծաւալի լայնատարած և կը հլււրնկալէ նաւակներ և մանկո՞վներ: Մերթ կայծակնաման կը խուճաղէ՝ կտրելով կտրծր ապառաժներ: Մերթ դռուով կը ցատկէ սեպ վէմերէն՝ փրփուր և ալիք յարուցանելով, կաղմելով վեհաշուք ծխածան մը, ու այսպէս մինչև հասնի մեծ ծովին: Այսպէս չէ՞ Սբ. Գիրքը իր դարաւոր հեղինակներով:

Առնենք ծով մը: Կարելի՞ էր վայելել ծովը և անոր բարեքները, եթէ ան լինէր միօրինակ, ծանծաղ տարածութիւն մը ջուրերու: Ո՞չ ապաքէն տանոր բոլոր արժէքը իր խորունկութեան մէջ է: Բայց նոյն առնելով ունի իր եղերքները, ուր տկարներ ալ կրնան լողանալ, մաքրուիլ և պիտի կարենան աստիճանական վարժութեամբ լողալ ու սուզիլ, նաւարկել ու ճամբորդել: Ծիւղ այսպէս չէ՞ նաեւ Սբ. Գիրքը, որ տեղ կու տայ փոքրիկ մանուկներու, կիրթ լուզողներու ու հսկայ նաւերու:

Աստուծոյ խօսքը լոյս է (Սաղ. ճԺԹ. 103) և ուրեմն կրակ: Ո՞չ ապաքէն իր զօրութիւնը և օգտակարութիւնը կախեալ են իր մեծութենէն. պէ՞տք է առարկել թէ արեւու լոյսին չլիմանար աչքս, չեմ կրնար դիտել, նայիլ, և թէ սա կրակը այրիչ է, կը վառէ, անմատչելի է, թող տկար լինէր և մատչելի: Խեղացին գիտէ գործածել լոյսն ու տաքը իր պէտքին ու կարողութեան չափ եղանակաւորելով լոյսի դոյնն ու աստիճանը:

Աստուծոյ խօսքը գիտութիւն է մեզ անձանթ բաներու վրայ, գիտութիւն մը՝ որուն համար բոլոր գիտութիւնք ներածութիւն են, յառաջաբան մը, և կը վերջանան փութով: Անասուն կը սկսի բուն Գիւրք, Աստուծոյ Խօսքը: Նոյն իսկ նիւթական աշխարհի գիտութիւնները ցարգ իրենց անհասանելի եղլն ունին: Ինչո՞ւ չունենայ նաեւ գիտութեանց Գիտութիւնը, Աստուծոյ Խօսքը: Եթէ մարդիկ աստիճանաբար և փորձառաբար վերահասու-

կը լինին երկրաւոր գիտութիւններու, ինչ իրաւունքով կը պահանջեն ծանօթանալ երկնաւորին, գերբնականին՝ սոսկ մէկ նայուածքով, առանց մտաւորութեամբ ուսումնասիրելու և գործնական փորձառութեամբ հմտանալու։ Ամէն ոք գիտէ թէ գիտութեանց սոսկ տեսականն ո՛րչափ տկար է առանց գործնականին։ Սորվեցուր տղային բնագիտութիւն առանց գործիքի, աշխարհագրութիւն առանց քարտէսի և ձամբորդութեան, ևն. ինչ կ'ըլլայ արդիւնքը։ Նոյնպէս Աստուծոյ Սօսքը հասկնալ ուղղակի պարտին ի գործ դնել իրենց առաջին հասկցածը և այնպէս պատրաստուիլ երկրորդին։ Այս կերպով փորձառական մշակութեամբ հետզհետէ պիտի գիւրանայ գծաւորինը և ներկայանայ ուրիշ մը։

Աստուծոյ Սօսքը ուրուած մագաղաթի նման անտեսանելիէն, անհունէն, անսահմանէն մեզի եկած, իջած տոմս է։ Անոր մէկ ծայրը մեր տեսութեան սահմանէն վեր, ամպերէն, արեւէն վեր է։ Ամենամօտ մասերը մեզի զիւրընթեռնի են, իսկ հեռաւորները աստիճանաբար անորոշ։ Սակայն պիտի իջնայ ան ցորչափ կարգանք և կատարենք, զի ոչ թէ հետաքրքրութեան համար տրուած է մեզի Սբ. Գիրքը, այլ մեր կեանքին կանոն, Աստուծոյ կամոց և սիրոյն յայտնութիւն, որուն վերահասու կրնանք ըլլալ հնազանդելով Անոր կամքին և լեցուելով Անոր սիրով։

Աստուծոյ Սօսքը ամէն ժամանակի և ամէն մարդու համար եկած է և ամէն զոտակարգի հասկցողութեան չափով խորհուրդ կը պարունակէ. ամենափափուկ և տարրական անունդ մանուկի, հիւանդի, վատուծի, իսկ զօրաւորին հաստատուն և ուժեղ։ Ամէն ոք իր զօրութեան չափով կրնայ ընդունիլ զիւրամարտն և զօրանալ յաջորդին համար։ Անիրաւութիւն է պահանջել որ Սբ. Գիրքը միայն զիւրամարտ կաթ ըլլար։

Աստուծոյ Սօսքը մեզ Աստուծոյ հետ յարաբերութեան դնող ձայնն է։ Ուստի ամէնէն քաղցր, մխիթարական, զօրաւոր ու հրաշալի ձայնն է մեզի բովանդակ տիեզերքին մէջ։ Հեռուաբար ամէն օր կարեւոր է։ Եթէ ամբողջը մէկէն ըմբռնէնք ու հասկնայինք, այլևս որոշ ժամանակ մը գործածելէ, կարգալէ ետքը հարկ չէր ըլլար նորէն կարգալ. և պիտի զրկուէինք Աստուծոյ ձայնէն և ան այլևս պիտի չխօսէր մեզի հետ, և պիտի դադրէր մեր խօսակցութիւնն ալ, աղօթքն ալ, յարաբերութիւնն ալ։ Քանզի եթէ Աստուած չխօսի մեզ հետ իր գիրքով, մեր յարաբերութիւնը կ'ըլլայ միակողմանի և վերջապէս ապարդիւն, և փութով կը դադրի նաև

մեր հոգեւոր աճումը, ու զարգացումը։ Արդ, Աստուած բարեհաճած է խօսիլ մեզի ամէն օր, և միշտ նոր բան մը խօսիլ, նոր յայտնութիւն մը իր ամենասուրբ կամքին, նոր զօրութիւն մը մեր տկար հոգիներուն։

Փառք Աստուծոյ որ ցիւեանս մեզ ուսումնասիրութեան նիւթեր պարունակող խորիմաց խորհուրդներով լի գիրք մը չնորձած է մեզ իր Հեղինակին հետ կապով։ Այսպիսեալ Սբ. Գիրքը կ'ըլլայ ամբողջ աշխարհի և բովանդակ մարդկութեան գիրքը, տգէտին ու գիտունին, պարզ հաւատաւորին և բարձր աստուածաբանին գիրքը, ի մի բան՝ Գիրքը մեր յաւիտեանական կենաց։

Ինչ մեծ դժբախտութիւն պիտի ըլլար, եթէ Սբ. Հոգւոյն զիրքն ալ, նման ուրիշ գիրքերու, հասարակ դատաւորի մը, փիլիսոփայի մը կամ դրագէտի մը մէկ երկին պէս քանիցս կարգացուէլէ ետեւ այլևս հինար ու կորսնցնէր իր այգիմշութիւնը և կենսական անհրաժեշտութիւնը։

Յաւիտեանական անսկիզբն ու անվախճան Աստուծոյ Գիրքը կը կրէ Հեղինակին զրոյժը և է անսահման և անհուն։ Ան մարդկութեան յառաջդիմաւոր հոգւոյն միակ զոտակարգն է Հեղինակին ուսուցչապետութեամբ։ Երանի՛ ընթերցասէր և ուսումնասէր աշակերտին որ խոհականութեամբ կը սերտէ յայտնուածը, ու ծածուկը Տէրոջը կը վերապահէ, Տէրոջը որ աննախանձաբար, յարմար ժամանակին, կը յայտնէ կարեւորն ու օգտակարը՝ պահելով նոյն օրէնքը և ճշմարտութիւնը թէ՛ Բնութեան, թէ՛ յայտնութեան մէջ։

Խ. Գ.

ՆՇՄԱՐՆԵՐ ՄԵՐ ԴԻՏԱՐԱՆԵՆ

Դոյնէալ Բերթեյրտն շոքլը. — «Արշալոյս», «Լոյս», «Ծագիլ»։ — Արա՛ Անդրեան «Դանդա՛»-ի մէջ. — Լաւրա՛ն Դանդա՛րէր. — Անդրեան ապլը։

Լրագրական հրապարակին վրայ այն շահեկան լուրը, որ անշուշտ ուրախութիւն պատճառեց մեր թերթերով և գրականութեամբ շահագրգռողներուն, սա էր թէ Զմիւռնիոյ մէջ Արշալոյս՝ անունով նոր օրաթերթ մը հրատարակուելու արտօնութիւն չնորհուած է։ Թերթը գետ չսկսաւ հրատարակուիլ, այնպէս որ չենք զիտեր թէ ինչ ուղղութիւն պիտի ունենայ. ոչ ալ կը ճանչնանք այն անձերը որոնք այդ օրաթերթին խմբագրութիւնը պիտի վարեն։ Կը սիրենք յուսալ սակայն թէ, ո՛վ որ ալ վարէ զայն, օրաթերթի մը ճշմարիտ կոչումը ըմբռնող անձ մը կամ անձեր պիտի ըլլան զեկին գլուխը գտնողները. անձեր, որոնց նպատակը ոչ թէ միայն թերթը քախէլ, այլ հանրութեան իմացական

ու բարոյական մակարդակը բարձրացնելու ձգտիլ ըլլայ, ինչ որ էական է ամէն թերթի համար:

Արշալայի հրատարակութեան լուրով մեր ունեցած ուրախութիւնը հակակշռուեցաւ վերջերս մեր լրագրական հրապարակին վրայ երեցող տխրադիմութեան վրայ: Յայտնի է թէ «Ծաղիկ» կանանց թերթը, որ քիչ չափ օգտակարութեամբ կը հրատարակուէր երկու տարիէ ի վեր, վերջերս սկսաւ հրատարակուիլ Լոյս անունով և Մանգլաթի վարչութեամբ, բայց այս նոր կարգադրութեամբ հազիւ թէ քանի մը թիւ հրատարակուեցաւ, և անհաճախ ծաղիկի վարիչը՝ Հայկանոյշ Մառք, յայտարարութեամբ մը, որ դառնութիւն կը բուրդէր, կ'իմացնէ թէ ինք յարաբերութիւն չունի արդի Լոյսի հրատարակութեան հետ: Այս թերթին հրատարակութեան մէջ ինչ անցաւ դարձաւ որ նոր սկսուած ձեռնարկ մը այսքան շուտ ձախողեցաւ և թերթին նախկին վարիչները, որոնք գէշ աղէկ գայն յառաջ կը տանէին քանի մը տարիէ ի վեր, յանկարծ այսպէս թերթին հետ իրենց կապակցութիւնը կը խզեն, այս բաները անձանօթ կը մնան լրագրի ընթերցողներէն շատերուն: Սա որոշ է միայն թէ այս կարգի գէպքերը հանրութեան վստահութիւնը կը խախտեն թերթերուն վարչութեանց վրայէն և լրագրութեան վարիչը բեկանելու կը միտնի ապահովաբար, և հետեւաբար ընթերցող հասարակութիւնը միշտ տեսակ մը վերադարձութեամբ կը վարուի նոր հրատարակող, կամ նոր վարչութեամբ երեսն եկող թերթերուն նկատմամբ, ինչ որ նպաստաւոր չի կրնար ըլլար բնականաբար թերթին նիւթականին ալ: Հետեւէն հեռու կ'իմանանք նաեւ թէ Մանգլաթի վարչութիւնը Լոյս կանանց թերթին խմբագրութիւնը յանձնեւ է Արամ Անտոնեանի:

Արամ Անտոնեան, այս երիտասարդ հրապարակագիրը, որուն գրական կարողութիւնը անժխտելի է, ատենէ մը ի վեր լրագրական հրապարակէն քաշուած մնալէ վերջ, այս օրերս նորէն հրապարակ կու գայ Մանգլաթի խմբագրութեան մասնակցելով: Այդ երանելի հրապարակագիրն ալ չեղաւ որ ունէ թերթի մէջ հիմ բռնէր: Իր հրապարակադրութեան սկսելէն ի վեր, որ եթէ չենք սխալիր, 13 տարիի չափ կ'ըլլայ, Բիւզանդիանէն զատ գրեթէ ամէն թերթի մէջ մտաւ ելաւ: Հակառակ ըրած այն աղահուլիչ յայտարարութեանց, որով իր լրագրական նոր ձեռնարկը սկսած է քանի մը անգամ, կը տեսնենք յանկարծ որ իր թերթին հետ ունեցած յարաբերութիւնը կը խզուի, և օր մըն ալ կ'երևի ուրիշ թերթի մը մէջ: Ինչէն ասոր

պատճառը, այդ չենք գիտեր: Բայց իրողութիւնը սա է թէ այս անգամ դարձեալ կապուած կ'երևի Մանգլաթի խմբագրական մարմինն հետ: Իր դրած առաջին «Օրը Օրին»ը սակայն անտեղի յարձակում մըն էր Միքայէլ Շամոտանճեանի վրայ, չենք գիտեր ինչ պատճառով, ինչ որ անշուշտ պաղ աղբեցուցութիւն մը գործեց Մանգլաթի լրջամիտ ու ողջախոհ ընթերցողներուն վրայ: Կ'իմանանք նաեւ թէ Մանգլաթի վարչութիւնը Լոյս կանանց թերթին խմբագրութիւնն ալ յանձնեւ է Արամ Անտոնեանի: Իր այս նոր ձեռնարկութեանց առթիւ կը մաղթենք այս երիտասարդ գրողին, որուն ունեցած չքնաղ կարողութիւնները ուրացողներէն չենք, որպէս զի աւելի անկեղծ, աւելի անշահախնդիր, և աւելի անանձնական ոգիով մը շարժէ իր գրիչը, որ գեղեցիկ արտադրութիւններ ունեցած է և կրնայ ունենալ: Կը մաղթենք նաեւ որ Մանգլաթի հետ իր այս անգամուսն կապակցութիւնը աւելի երկարատեւ ըլլայ, եթէ ոչ մնայուն: Այս առթիւ յիշենք թէ Արամ Անտոնեան վերջերս հրատարակեց Գառնի Բարդուղիմէոսի «Գրասէր»ը մը որ շատ խնամով պատրաստուած գործ մըն է: Լրագրական քանի մը մանրադուրերով աւարտելու համար մեր Նշմարներուն այս հատուածը, ըսենք թէ Մասիս, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր դադարած էր, անցեալ շաբթու վերստին հրատարակուիլ սկսաւ նոյն վարչութեամբ և ուղղութեամբ, և այս առաջին թիւը սովորականէն աւելի ճոխ նիւթերով երեսն եկաւ: —Արեւելի «Գրասէր»ը կը շարունակէ գրել «Մասնուն շուրջը» խորագրով իր շահեկան յօդուածները: Իր այս խորագրով վերջին յօդուածին մէջ, «Գրասէր» Մասիսի վարիչ Ննուրը Արմէնի մէկ յօդուածը քննութեան առնելուն առթիւ, կը յայտնէր Ննուրը Արմէնի Ռուպերթ Գոլէճէն չըջանաւարտ ըլլալը: «Գրասէր» թող ներէ սակայն, եթէ գիտել տանք թէ Մասիսի երիտասարդ վարիչը, թէ և Ռուպերթ Գոլէճի մէջ քանի մը տարի ընթացք վարած է, սակայն անկէ չըջանաւարտ եղած չէ: Ոչ Ննուրը Արմէն, ոչ ալ Ռուպերթ Գոլէճ, փափաքող է անշուշտ որ այս տեսակ սխալ լուր մը արուի, որքան ալ որ երկուստեք բաղձան որ «Գրասէր»ի տուած լուրը ուղիւ ըլլար:

—Անցեալ կիրակի օր բարեկամի մը հետ տեսանք թէ ամուսին սալ մը հանդիսաւորապէս մուտ կը գործէր մեր քաղաքին ամէնէն կարեւոր աղբի եկեղեցիներէն մէկուն չըջափակի մեծ դռնէն: Այս գէպքը, որ կարելի է աննշմարելի էր բազմաթիւ անձերու, շատ ձախող տղաւորութիւն մը ըրաւ

մեր վրայ : Սուրբ Օրուան մէջ ածուխի սայլը ներս մտնէ եկեղեցիին դռնէն , այն եկեղեցիին դռնէն ուր շատ անգամ կը քարոզուի , կամ պէտք է քարոզուի «Հանդստութեան օրը միտքդ բեր» Աստուածային պատուէրը : Արդարեւ չեմ գիտեր թէ , այդ ածուխը որ Սուրբ Օրուան մէջ գնուած էր , բուն իսկ եկեղեցիին գործածութեան համար էր թէ եկեղեցիին շրջափակին մէջ գտնուած վարժարաններուն համար , որոնք դարձեալ նոյն եկեղեցիին վարչութեան տակ են : Ո՛րն որ ալ ըլլայ , ընդունինք թէ կիրակի օր եկեղեցիին դռնէն ածուխի սայլ անցնիլը ցնցող տպաւորութիւն մը կ'ընէ ամէն իրապէս կրօնասէր անձի վրայ : Եթէ եկեղեցիին վարչութիւնը ստանձնող անձեր թոյլ կու տան առևտրով զբաղիլ , և այդ կարգի գէպը մը ցերեկ ատեն , լոյսի մէջ , բազմութեան աչքին առջև տեղի կ'ունենայ , այն ատեն ո՞վ կրնայ արդիւն սովորական անհասներ , որ կիրակի օր առևտրական գործերով չզբաղին , և այսպէս Սուրբ Օրը չպղծեն : Եթէ ժողովուրդի առաջնորդները Աստուածային պատուէր մը կը կոտրեն հրապարակաւ , աւելի անգարդ , անուս և անլոյս դասակարգը ո՞ր աստիճան կրնայ մեղադրուիլ նմանօրինակ յանցանքներու մէջ գտնուած ատեն :

Մարդ ո՛րքան ալ վարժուած ըլլայ իր շուրջ տեսնել անհասներ , որոնք առևտրական գործերով կամ այլևայլ զբօսանքներով կիրակին կ'աւրեն , և այդ վարժութիւնը ա՛լ աստիճան մը ըթացուցած ըլլայ մեր կրօնական զգացումները և այդ կարգի տեսարաններ մեզի սուր ցաւ մը կամ ուժգին ցունց մը չպատճառեն , չի կրնար կսկիծ մը չղգալ երբ պատուէրներու և օրէնքներու այս զանցառութիւնը պաշտօնապէս և հրապարակաւ կը կատարուի անանկներու կողմանէ , որոնց զիրքն ու պաշտօնը պէտք էր զիրենք ժողովուրդին օրինակ հանդիսացնէին արդեամբ և գործքով : Այս կարգի գէպերը ունէ համայնքի ուղղակի կրօնական կեանքին կ'սպառնան , և ունէ եկեղեցիի կենսական ոյժերը ջլատելով զայն կմախքի վերածելու կը ձգտին : Ակնարկուածին նման արարքներ և կրօնական անտարբերութեան այս սեռակ յայտարար նշաններ , ունէ անհատի կամ ունէ դաւանանքի պատկանող ժողովուրդի կեանքին մէջ ալ որ տեսնուին , բարոյական ծանր , եթէ ոչ մահացու , հիւանդութեան մը ախտանշանները պէտք է համարուին : Եւ ուստի ժողովուրդ մը բարոյապէս և հոգեւորապէս հովուելու պաշտօն ունեցողներուն ուսին վրայ կը ծանրանայ ամէնէն աւելի՝ մաքառիլ այս կարգի հիւանդութեանց գէմ , և փոխանակ երկրորդական , եր-

րորդական , նոյն իսկ տաճարորդական կարեւորութիւն ունեցող անպէտ ու փոքուն խնդիրներու համար սպառելու իրենց ժամանակն ու կորովը , պէտք է երէց , քարոզիչ կամ քահանայ հոգ տանին , աշխատին և հսկեն քաջարթուն , որպէս զի կիրակի օր ամէնուն աչքին առջև ածուխի սայլը եկեղեցիին դռնէն ներս չմտնէ հանդիսաւորապէս :

Յ Սեպտ. 1907

Թ. Վրէլից Աւետիքեան

ԻԶՄԻՏԻ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Գաւ. Ժողովի այս դաւաճումը տեղի ունեցաւ Պարտիզակի մէջ Սեպ. 13ին (Ն. Տ.) : Առաջին նիստը բացուեցաւ համառօտ պաշտամունքով որուն առաջնորդեց նախագահ Վեր. Տր. Չէյմպլըս : Ներկայ էին բոլոր օրինաւոր անդամները : Վեր. Տր. Չէյմպլըս , Վեր. Յ. Ճէճիզեան , Վեր. Փ. Իսքէնտէրեան , Վեր. Հ. Գէորգեան , Պատ. Բ. Բաւլիտիս , Տր. Ս. Էֆ. Գալալճեան , Յովհ. Էֆ. Մոմճեան , Յարութիւն Էֆ. Քիւրքճեան , Կ. Էֆ. Գոնտայեան և Պատ. Ս. Մանուկեան իւր օրինաւոր անդամներ արձանագրուեցան : Ժողովս որոշեց իրբեւ պատուոյ անդամ հրաւիրել Պարտիզակի վարչութեան անդամները : Իրբեւ պատուոյ անդամ ժողովիս ներկայ դաւաճեցան Պատ. Ս. Գոնդեան , Պատ. Յ. Արապեան և Օննիկ Էֆ. Տէր Գրիգորեան :

Կարգացուեցան ժողովիս ուղղուած նամակները գաւառիս եկեղեցիներէն ու ժողովուրդներէն , նոյնպէս լսուեցան այն խնդիրները որք ժողովիս կը բերուէին բերանացի՝ եկեղեցիներու կողմէ :

Վեր. Յ. Ճէճիզեան տեղեկագրեց թէ Ամերիկա ընակ Բոլ Իսկիւսանէ Թամբլի զրկուած դրամը ամսէ ամիս կը վճարուի տեղւոյն ուսուցիչ-քարոզիչին : Գընճըլարի պաշտօնեան տեղեկագրեց թէ ժողովուրդը 2 ոսկի հաւաքած է նոր բացուելիք դպրոցին ի նպաստ : Պատ. Բ. Բաւլիտիս տեղեկագրեց թէ ժողովիս նախորդ որոշումին համեմատ Կէֆէլայի գրուելիք նամակը գրուած ու զրկուած է , բայց տակաւին ունէ բան եղած չէ այդ մասին Էլալընի կողմէ : Ժողովիս քարտուղարը Պատ. Ս. Մանուկեան տեղեկագրեց թէ Պայսլը Հաուս զըրկուելիք նամակը , գաւառիս Աւետարանչական գործին նպաստելու մասին , զրկուած է . բայց տակաւին պատասխան ընդունուած չէ :

Ատարազարի եկեղեցին ժողովիս կը ներկայացնէր թէ պէտք կայ կարգ մը ճիւղ ժողովուրդներու այցելութիւն ապու անոնց հաղորդութեան և մկրտութեան խորհուրդները կատարելու համար : Որոշուեցաւ որ Վեր. Տր. Չէյմպլըս , և Փ. Յ. Իսքէնտէրեան այդ արարողութիւնները կատարելու համար Արմաշ , Սասկալ և Սապանճա այցելեն :

Քարտուղարը կարգաց Պատ. Խ. Գոռեզեանի մէկ գրութիւնը, որով Աւետարանիչը կը ծանուցանէր թէ, իբր մէկ տարի առաջ ժողովէս արտօնուած ընդով ուրիշ գործ գտնելու, վերջերս Վեր. Մր. Ալէնին հրաւերին վրայ ընդունած էր, գրաւորական պաշտօն մը Աւետարանի խմբագրատան մէջ: Պատուելին յիշեալ գրութեամբ իր սրտագին դուհունակութիւնները կը յայտնէր ժողովոյն անդամներուն և կը խնդրէր որ իր յարգանքները հազարդէն գաւառին եկեղեցիներուն ու ժողովուրդներուն: Ժողովը որոշեց արձանագրել իր խորին գնահատումը Պատ. Գոռեզեանի այցելութեանց և քարոզութեանց միջոցաւ մեր գաւառին ժողովուրդներուն մէջ կատարուած կրօնական օրհնեալ գործին համար, և մաղթել որ Տէրը զինքը մեծապէս օրհնէ իր ստանձնած նոր պաշտօնին մէջ: — Պատ. Բ. Բաւլիտիս նամակով մը ժողովէս կը խնդրէր որ արտօնուի ներկայ պարագաներու առկ ընդունիլ նպատակաւոր պայմանով ուրիշ տեղէ հրաւեր մը: Ժողովը որոշեց այս խնդիրը մասնախումբին մը յանձնել: — Կիրակնօրեայ պաշտամանց կարգադիր մասնախումբը իր տեղեկապարը մատոյց, որ ընդունուեցաւ:

Պատ. Բ. Բաւլիտիս խնդրին համար կարգուած մասնախումբը հետեւեալ բանաձեւը ներկայացուց. «Ժողովս դո՛ւ մնացած ըլլալով Պատ. Բաւլիտիսի ծառայութենէն կը փափաքի որ իր աշխատութիւնը շարունակէ Սարտուղանի մէջ, ամսականը յաւաքիկայ տարի բարձրացնելով, եթէ կարելի է: Իսկ եթէ այդ յաւելումը կարելի չէ ընել, այն առեւն այժմէն ազատ կը թողուի ընդունելու համար ունէ նպատակաւոր հրաւեր որ կրնայ ըլլալ իրեն:» Ժողովը ընդունեց այս բանաձեւը իբրեւ իր որոշումը:

Ժողովս որոշեց ընտրել կրթական մասնախումբ մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ ուսումնասիրել գաւառիս դպրոցներուն վիճակը, տեղեկութիւններ հաւաքել անոնց վրայով և Արեւմտ. Թուրքիոյ Առաքելութեան տարեկան ժողովին կողմէ կարգուած ուսումնական մասնախումբին հետ խորհրդակցելով գաւառիս դպրոցներուն նկատմամբ զարգացնել անօրինել: Կրթական մասնախումբին անդամ ընտրուեցան Վեր. Տր. Զեյմալըս, Արմենակ Էֆ. Տէր Յակոբեան, Յովհ. Էֆ. Ալիքսանեան և Տր. Կ. Էֆ. Աթանասեան:

Իզմիտի եկեղեցին աւետարանչական գործին համար 2 ոսկի յանձնեց: Պարտիզակի եկեղեցին վարչութիւնը գրութիւնով և բերանացի կը տեղեկագրէր թէ իրենց պաշտօնէին Պատ. Ս. Մանուկեանի, որու 4 տարուան հաւատարիմ ու անձնուէր

աշխատութիւնները ժողովրդեան ամէն դասակարգէն գնահատուած են, 3 տարուան հրաւեր տրուած է, բայց ինք հրաժարած է այդ հրաւերը ընդունելէ, իր աստուածաբանական ուսումը կատարելագործելու համար օտար երկիր երթալ որոշած ըլլալով: Վարչութիւնը կը խնդրէր ժողովիս աջակցութիւնը նոր պաշտօնեայ մը գտնելու համար:

Պատ. Ս. Մանուկեան ևս կարգաց գրութիւն մը, որով իր հրաժեշտը կու տար ժողովիս և իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէր ժողովիս անդամոց, անոնցմէ իր ընդունած օգնութեանց և քաջաբերութեանց համար: Կը մաղթէր Տէրոջը առաջնորդութիւնը իրենց բոլոր գործերուն մէջ: Ժողովը որոշեց հետեւեալ բանաձեւը արձանագրել. «Ժողովս անկեղծ ցաւ կը զգայ որ Պատ. Սարգիս Մանուկեան ստիպուած է մեկնիլ Պարտիզակէ, օտար երկրի մը մէջ իր աստուածաբանական ուսումը կատարելագործելու համար: Ժողովը ուրախութեամբ իմացաւ թէ իր քառամեայ պաշտօնավարութիւնը Պարտիզակի մէջ գնահատուած է: Ժողովը իր կողմանէ կը փափաքի արձանագրել իր խորին գնահատումը անոր արդիւնաւոր աշխատութիւններուն համար Պարտիզակի եկեղեցիին մէջ, և նաեւ կը փափաքի իր մասնաւոր շնորհակալութիւնները յայտնել անոր որ երեք տարիներ իբրեւ քարտուղար Գաւ. Ժողովին թանկալի ծառայութիւններ մատոյց: Ժողովը կը բարեմաղթէ որ Պատ. Մանուկեան Աստուածային օրհնութիւն վայելէ և արդիւնաւոր ընթացք մը կատարելէ վերջ՝ Աստուածային նախախնամութեամբ վերագտնայ Աւետարանական գործը գործել իր երկրին մէջ:»

Ժողովս Վեր. Յ. Ճէճիզեանէ և Փ. Յ. Իսքէնաթեանէ կազմուած մասնախումբ մը ընտրեց որ պիտի աջակցի Պարտիզակի եկեղեցւոյ վարչութեան, նոյն եկեղեցիի բեմին նոր պաշտօնեայ մը գտնելու համար: Ժողովս որոշեց յանձնարարութեան թուղթ մը տալ Պատ. Ս. Մանուկեանի, որով պիտի յանձնարարուի այն տեղւոյն գաւառական ժողովին ուր իր ուսումը պիտի շարունակէ:

Ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրուեցաւ Աւետարանի 33րդ թիւին մէջ երեցած խմբագրական զեկոյցի մը վրայ որով կը ծանուցուէր թէ՝ «Թերթիս յաջորդ թուով կը յուսանք հրատարակել «Եկեղեցաւոր»-ի Վերադարձը Սբ. Աստուծային խորագրով յոյժ շահեկան մէկ յօդուածը, որ հաւատարմօրէն կը ներկայացնէ Աւետարանականներու լրջախոհ դասակարգին տեսութիւնները և զգացումները:» Ժողովականները որոնք կարգադրեցին այդ ակնարկեալ յօդուածը՝ խնդրոյն վրայ երկարօրէն

խորհրդակցեցան և ապա ժողովը որդեգրեց հետևեալ բանաձևը. «Եկեղեցասէր» Վերափոխումն Աստուածածնի խորազիրը կրող յոյժ շահեկան ու գրական բարձր արժանիք ունեցող յօդուածին մէջ Յիսուսի մօր նկատմամբ գործածուած էին կարգ մը չափազանցեալ բացատրութիւններ որոնք թերեւս սպրդեցան հակառակ յօդուածագիրն կամքին, և որոնք գէթ հակառակ կը թուին ըլլալ նոյն յօդուածին վսեմ վերջաբանին մէջ արտայայտուած սքանչելի գաղափարներուն, ժողովս կը յայտարարէ թէ, իր կարծեօք, Աւետիքէի խմբագրութիւնը իրաւունք չունէր այդ յօդուածին ամբողջութեան համար ըսելու թէ հաւատարմօրէն կը ներկայացնէ Աւետարանականներու լրջալոյս դասակարգին տեսութիւնները և զգացումները:» Որոշուեցաւ արձանագրել այս բանաձևը սա հասկցողութեամբ թէ Աւետիքէի մէջ ժողովիս արարքները հրատարակութեան տրուած ասան այս մասն ալ երևի հրատարակուած արձանագրութեանց մէջ: Իզմիտի գաւառին աղագագեալ Կ. Էֆ. Գոնապեան խնդրեց որ այս բանաձևին դէմ իր հակառակ քուէ տուած ըլլալը արձանագրուի:

Ժողովիս յաջորդ գումարումը տեղի ունիսի ունեայ 1908 Փետ. 14ին (Ն. Տ.) Ատաբաղարի մէջ: Պատի քարոզէ Փ. Յ. Իսքէնտէրեան: Բարաուղարին մեկնումին համար ժողովս իբրեւ քարաուղար ընտրեց Փ. Յ. Իսքէնտէրեանը: Այս գումարումը փակուեցաւ փառաբանութեան երգով և Վեր. Նախագահին օրհնութեան աղօթքով:

Ի զիմաց Իզմիտի Գաւ. Ժողովին

Փ. Յ. ԻՍԿԵՆՏԵՐԵԱՆ Քարաուղար

Վեր. Տր. Զէյնալըքսի նախագահութիւնով Սեպ. 16ին Պարաիզակի մէջ Բիւթանիոյ Բարձր. Վարժարանի խնամակալներու ժողովը նիստ մը ունեցաւ, ուր ներկայ էին 5 տեղացի ներկայացուցիչներ: Վեր. Տնօրէնէն զատ ուրիշ միանձնարներ կայացուցիչ անդամներ բացակայ էին: Ժողովը օգտակար տեղեկագիրներ լսեց: Եւ շահեկան խորհրդածութիւններ տեղի ունեցան: Վեր. Տնօրէնը տեղեկագրեց թէ Պարաիզակի Աւետ. եկեղեցիին խնամակալ ներկայացուցիչ անդամը՝ Յարութիւն էֆ. Բիւրքէնեան վարժարանիս նուիրած է արժէքաւոր այգի մը, զոր ժողովը շնորհակալութեամբ արձանագրեց իր տոմարին մէջ: Վարժարանը հետզհետէ բարձրագոյն մակարդակի մը կը հասնի:

Ի զիմաց Բիւթանիոյ Բարձր. Վարժարանի խնամակալներու ժողովին

Փ. Յ. ԻՍԿԵՆՏԵՐԵԱՆ
Քարաուղար

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ «ԱՒԵՏԱԲԵՐ»Ի

Սեպ. 7ի թիւ 36 Աւետիքէի մեզ Բողոքականաց համար բազում մասամբք շահեկան յօդուած մը հրատարակեց: Աւետիքէ այս նշանաւոր յօդուածին երեւումը շարժաւ առաջ աւետեց, բան մը՝ որ այս թերթին վարչութիւնը յիսուն տարուան ընթացքին մէջ հազիւ երբէք ըրած էր: Թերեւս աս ալ նոր Աւետիքէի նորութիւններէն մէկն է: Յօդուածն է «Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի» Իբր Բողոքական ինքզինքնիս ստիպուած կ'զգանք այդ նորօրինակ և տարօրինակ յօդուածին մեր վրայ ըրած ազաւորութիւններուն մէկ համարը տալու:

Որպէս զի սխալ չհասկցուինք, մէկէն ըսենք Պատ. եկեղեցասէրին որ իրմէ ոչ նուազ եկեղեցասէր ենք: Կը սիրենք Հայ Աւետ. եկեղեցին, կը սիրենք մայրենի Հայ Լուս. եկեղեցին: Կը սիրենք Քրիստոնէական եկեղեցին ունէ անունի և յարանուանութեան սակ: Սակայն կը սնդեմք որ լաւ հասկցուի թէ ճշմարտութիւնը ունիցէ եկեղեցիէ աւելի կը սիրեմք, աւելի ճշմարտութիւն ըլլալ կ'ուզեմք քան եկեղեցասէր: Աս այս կ'ըսենք որ յօդուածին խորագիրէն կ'սկսի մեր բողոքը: Բողոքականը մեր Տէրով ամենօրհնեալ մայրը իբր «Աստուածածին» չընդունիր և ոչ ալ կ'ընդունի թէ Ս. Կուսին մեծած մարմինը երբէք երկինք փոխադրուեցաւ: Տարակոյս չկայ Պատ. եկեղեցասէրին խիստ վառվուն և փոքր ինչ անհիշելի երեւակայութեան տէր ըլլալուն, որով Նարեկացիին խի ազեղ մոտապահներն ու լայիւր խորհուրդներ կը վերադրէ: Այս մասին ասպարէզը ամբողջովին և սրտի կամօք իրեն կը թողունք ու կը գտնանք իրօղութիւններու:

Թէև մենք ալ կրնայինք յօդուածագիրին «եթէ»ներու շարքին նոյն դիժէն կամ հակառակ ուղղութեամբ շատ ուրիշներ աւելցնել, սակայն իր «եթէ»ներով դո՛ւ ըլլանք: «Եթէ . . . Բրիստոս իր մօրը բացատրիկ պատիւ մը ընծայելով . . . մարմինը . . . յերկինս փոխադրեց» կ'ըսէ: Սակայն ահա ճիշտ այդ է ինչը: Բրիստոս ըրաւ՝ «Բան է քան: Ան Բրիստոսը որ իր հողիով Եզեկիա թագաւորին փշրել տուաւ Մովսէսի շինած պղնձէ օձը, երբ տեսաւ թէ պաշտաման առարկայ կ'ըլլայ ան: Ան Բրիստոսը որ Մովսէսի մարմինը գաղանի թաղեց որ չըլլայ թէ անոր գերեզմանը ուխտատեղի ու մարմինը կամ մատուցող կուռքեր գտնան և ժողովուրդէն պաշտուին: Միով բանիւ այն Բրիստոսը որ եկեղեցասէրէն ու մենէ շատ աւելի ազէկ դիտէ մարդկային մտաց հակումը նիւթ, առարկայ, մարդ, տեսանելի բան պաշտելու՝ պիտի ընէր

այդպէս բան, որ մեծապէս պիտի օգնէր Եկեղեցասէրին իսկ ողբացած Արքիամապաշտութիւնը քաջակերելու: Ոչ երբէք. և չբաւ իսկ ասանկ բան: Ամէնօրհնեալ Տիրամօր նկատմամբ Սուրբ Գրոց մէջ ատոր վերաբերեալ ուէ սկնարկ չկայ, և անշուշտ Սուրբ Կոյսը վախճանած էր գէթ վերջին Աւետարանը գրուելէն շատ առաջ: Ասկէ զատ Եկեղեցասէրը մեզմէ շատ լաւ գիտէ որ ամբողջ Քրիստոսնէական Եկեղեցիին պատմութեան մէջ ուէ վաւերական և ապացուցեալ ու ամէնէն ընդունուած ուրոշ աւանդութիւն մը իսկ չկայ Ս. Կոյսին մարմինին երկինք փոխուած ըլլալու մասին: Հայ եկեղեցւոյ բազմահմուտ վարդապետներ իսկ ճշմարտութեան սէրէն ստիպեալ մղուած են յայտարարելու թէ սա վերափոխման աւանդալէսը Քրիստոսնէական Եկեղեցիին խաւար օրերուն մէջ Տրդ գարուն մուտ գտած նանրահաւատական յերկրանք մըն է:

Այս առթիւ կը յիշեմ շատ տարի առաջ բարձրատիճան Հայ եկեղեցականի մը Իւսկիւտարի եկեղեցեաց միոյն մէջ վերափոխման առաւել մը տուած մէկ քարոզը. «Բողոքականք չեն ընդունիր վերափոխումը: Կը սխալին այս մասին, քանզի Քրիստոս կ'ըսէ թէ «Իւր որ ես եմ» իմ ծառաս ալ հոն պիտի ըլլայ»: Սակայն Բողոքականք ալէկ ըրին աս ընելով, եթէ ոչ Կաթողիկոսները Աստուածութիւնը չորրորդութեան պիտի վերածէին և Մարիամապաշտութիւն հաստատէին:»

Անգամ մը Բէյ-Պաշայի մէջ «Հորոյ», Պատ. Եկեղեցասէրին նման մեր Ազգ. Եկեղեցական բանաստեղծութեան իբր հիացող Ս. Կոստին ուղղեալ գեղեցիկ աղօթք մը մէջ բերելով, ասպարէզ կը կարգար Բողոքականներուն որ անոր կըող սքանչելի քերթուած մը մէջանող բերեն: Ասոր դէմ մեր ողբացեալ «Գիտակը» Աւետարանի մէջ «Կապ» — Կ. Ա. Պ. իր անունին սկզբնատառերը փոքր ինչ փոփոխուած — ծածկանուան տակ պատասխան տուաւ որ, «Եթէ Բողոքականք հարիւր պուէտ ունենային, անոնցմէ ոչ մէկն ատանկ քերթուած մը պիտի գրէր ի դէմս Ս. Կոյսին, որ Քրիստոսէ սպասուելիք և յուսացուելիքները իր մօրը կը վերագրէ:

Սիրելի Աւետարան, իրաւ որ «Երջախոս կամ լուսամիտ Բողոքականներու» խելքը չհասնիլ սկսաւ ձեր ողբին: Ինչ խորհինք եթէ անցեալ օր խմբագրներուդ մէկը Հայ վարդապետի մը քարոզգիրքին մէջ գտնուած Ս. Կոյսին նկատմամբ սա կամ նա ասացուածքը կը հարուածէր, ու այսօր Բողոքական Եկեղեցասէր Պատուարժանը երկից կը գերազանցէ զվարդապետն:

Գիտեմք Եկեղեցասէրին ըսելիքը: Արդէն ըսած է որոշ թէ իր խնդիրը այս աւելարդապաշտութեան նկատուած չունի: Սակայն իր կերպն ու ոճը պատճառ կ'ըլլայ որ մարդիկ ճիշտ, փոքր ինչ խորգա-

լուր ու թերեւ իրենց յաճախ անհաճոյ թուող ճշմարտութիւնները սորվելէ զրկուին: Գիտենք որ Եկեղեցասէր իր Պատանական և հաճոյակատար կերպերով ու, իբր գրական կատար մը, շատ գեղեցիկ պուէս դարձոց մը եղող յօդուածով ճիշտ մեր բնածը կ'ըսէ: Սակայն իր կերպը պատճառ կ'ըլլայ որ մարդիկ օրօրուն իրենց գրկած անճշտութիւններուն մէջ, Անոնք տեսնել պիտի կարծեն թէ անա Բողոքականութիւնը տեղի կու տայ, թէ ա'լ տարբերութիւն չմնայ գրեթէ, ու կամայ կամայ անա նորէն պիտի միանանք հին եկեղեցիէն կ'ըլլուելով:

Եթէ Աւետարանը այդ ճամբով կ'ուզէ հաճելի երեւալ տոհմին մեծամասնութեան, չարաչար կը սխալի, քանզի ինչ որ ալ ընէ՝ մինչև որ Ս. Կոյսին և անոր հետ բիւր ուրիշներու չաղթէ, հերձուածող մըն է և հերետիկոս: Սիրելի Աւետարան, ձեր հետեւած ուղղութեամբ Աւետ. Եկեղեցիին տոհմին մէջ գոյութեան ամենաշօշափելի արտաքին պատճառ մէջ պիտի խաղայ: Քանզի այժմու Բողոք. համայնքին մէջ սարգելու սկսող «մօտա» գաղափարին համեմատ եթէ Բողոքականութեան մի միակ պաշտօնը հողեւոր կեանք տարածելու մէջ կը կատարայ, հարկ չկայ ուրոյն եկեղեցի ըլլալով անբարձաւաճ յարաբերութեանց տեղի տալու, քանզի Պատ. Եկեղեցասէրը և դուք, Տէր խմբագիր, պէտք է ինծի հետ միանաք խոստովանելու որ ձեր երբէք յառաջ բերել յուսացած հոգեկից և Քրիստոսասէր անձինքներուն լաւագոյնը երբեմն յառաջ բերած են Հայ, Յոյն և Պապական և բոլոր միւս Քրիստոնէական եկեղեցիները:

Իսկ մենք «Երջախոս և լուսամիտ» Բողոքականքս գիտենք որ Ամէնօրհնեալ Ս. Կոյսին (միտ գրէք, հոս Տէրոջը մայրը անարգելու կամ նուաճաւանդելու միաքն իսկ չկայ) գրեթէ պաշտուելը և անոր ու ուրիշ հարիւրներու մատուցեալ աղօթքներն ու իղձերը, մեր Եկեղեցասէրին նման վառ մատթոխները պատճառ եղան զՔրիստոս գրեթէ մէջտեղէն վերցնելու, անոր պաշտօններն ալոյց տալով Սուրբ Հոգւոյն գործը սոսկ անուն մը և նիւթի հետ կապուած արարողութիւն մը թողելու: Գիտեմք որ հոյակապ տաճարներու երկնաբերձ կամարներուն տրուած արտակարգ կարեւորութիւնը երկինքի ու մեղաւարին մէջտեղ բաժնող պատ եղան: Գիտենք որ փառապաճոյճ պաշտամունքներ և անուշաբոյր խոսակերու ծուխի դուլաներ աղօթքի տեղ լանցին:

Ասոր համար մենք պիտի մնամք պարզ Բողոքականներ որ ոչ վերափոխում կ'ընդունինք և ոչ ալ մեր Տէրոջ ամէնօրհնեալ մայրը Աստուածածին կամ Աստուածամայր կը կոչեմք:

Աստաբազար

ՏՈՂԹ. Ս. Գ. ԳԱՎԱՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Անցեալ շաբաթու անգլի ունեցաւ Կայս. Ջինսոնորական Վարժարանի այս տարուան ընթացաւարտներուն վկայականի բաշխման հանդէսը, և այդ առիթով բարեմաղթութիւններ եղան Ն. Կ. Վեհափառութեան արեւշատութեան համար: Դարձեալ, անցեալ շաբաթու սկսաւ Գեղարուեստի Կայս. Վարժարանի ուսանողներուն կողմէ պատրաստուած նկարներու, արձաններու, ևն. ցուցադրութիւնը: — Քաղաքապետութիւնը «Կ. պոլսոյ և արուարձաններու իրաւաստարան» անունով աշխատանոց մը պիտի բանայ, ուր ամիսը 25 հորթ պիտի պատուաստուի մայրաքաղաքի և արուարձաններու աղոյ պատուաստի չիճուկ հայթայթելու համար: — Պաշտօնական զեկոյց մը ծանոց թէ մայրաքաղաքի մէջ հացը աժանցնելու համար որոշուած է թող չտալ որ Գոսովայի, Էտիրնէի, Մանասթըրի և Սէլանիկի նահանգներէն, Իզմիրի զաւառէն, Սև Մովս, Մարմարայի և Այադնի ծովեզրներէն ցորեն արտածուի արտասահման, արտասահմանէ ներածելի ցորենէ մաքս չտանել, միայն տլիւրէն հարիւրին 6 տոնել և Թուրքիոյ միւս մասերէն ներածելի տլիւրէն ու ցորենէն հարիւրին 2 տուրքը չգանձել, ևն.: — Հայտարարուած է մեծ կայարան մը յինել, որու բացումը տեղի պիտի ունենայ Կայս. գահակալութեան յառաջիկայ տարեդարձին օրը: — Այս շաբաթու մայրաքաղաքս ժամանեցին Հիճազի երկաթուղիին առաջին ճարտարագէտ Գերմանացի Մայսթէր փաշա և նոյն գծի շահագործման անօրէն Կոսէն էֆ.: Իսկ մեկնեցան Եգիպտոսի Սալիլը իր մօրն ու արիւնոջ հետ, Իտալիոյ Թագաւորին թիկնապահ Չօր. Թրոմպի, Ուաշինկթընի Օսմ. դեսպան Մէհմէտ Ալի պէյ և Պառնա տը Նէօֆիլիզ, որու նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ Բէթիլ ընդհ. ժողովը:

Նահանգներ. Ներքին գործերու նախարարութեան հաւած հեռագրերէ կը տեսնուի թէ Կայս. գաւառներու ամէն կողմը վայելչապէս տօնուած է Վեհ. Սուլթանին ծննդեան տարեդարձը և ջերմ բարեմաղթութիւններ եղած են Ն. Կ. Վեհափառութեան արեւշատութեան համար: — Նոյն տօնին առիթով մանատափոխի գործառնութիւններու ձեռնարկուած է գաւառային 16 նամակատան մէջ: — Հանրօգուտ գործերու նախարարութիւնը Գաւթէ-մուսիի և Էրէյլի ձամբուն վրայ ինքնաշարժ կառքով ուղևոր, ապրանք, ևն. փոխադրելու ծրագիր մը կ'ուսումնասիրէ: — Այն կողմերը, ուր ժողովուրդը զլիսաւորապէս երկրագործութեամբ կ'զբաղի և երկրագործական Դրամատան մասնաճիւղ չկայ, մասնաճիւղ պիտի հաստատուի երկրագործութիւնը խրախուսելու համար: — Տիւրքիոյ Բիւրսէի և Գարաճա գետերը և Քէօթէքի մօտակայ գետը յորգած և բաւական վնաս տուած են բերքերու, ծառերու և կամուրջներու: — Կայս. Բիւշկ. Վարժարանի ուսումնապետ Մահմետ Հազըր փաշա Պէյրութ պիտի ուղևորի Յոսնաական բժշկական վարժարանի տարեկան ընթացիկներուն ներկայ գտնուելու համար երկու ընկերներով: — Սինոպի ծովեզրը խիստ պահպանութեան ենթարկուեցաւ, վասն զի տեղւոյն մաքրանոցը կ'սպասեն Ռուսիոյ հետախույրարակ նաւատառոյցներէն ժամանող հաւերք: — Սէօքէի շրջակայները բաւական անտառայրած է: — Ենիշէհիբի մէջ անցեալները պանդուկ մը և 2 խանութ ալ բացան: — Կայս. նահանգներու զատական գործերուն նկատմամբ որոշուած բարեփոխումները գործադրելու պաշտօնով յանձնաժողով մը կազմուեցաւ: — Համա-Հալէպի երկաթուղիին վերջնական ընդունելութեան համար մասնագիտական մարմին մը պիտի զրկուի: — Հրամայուած է պէտք եղածն ընել Գոնեայի հովիտը ոռոգելու համար: — Սամսոնի և Խնէպոլուի միջև շողենաւ լանեցնող ընկերութիւն մը կազմուելու արտօնութիւն տրուած է:

Այլապէս. Ծանուցուեցաւ թէ վաճառքներու մեկնատեղիի վկայագրերը ամէն տուրքէ ազատ են: — Թէև ընտանի անասուններու տուրքը ջնջուած է, բայց ուզաւ և դոմէշ բացառութիւն են և ուստի տուրքի ենթակայ: — Անցեալ շաբաթու տեղի ունեցաւ ծխախոտի Բէթիլ ընդհ. ժողովը, որու մատուցուած տեղեկագրէն կը տեսնուի թէ տարեկան ընդհ. հասոյթն եղած է 2,633,093 Օսմ. ոսկի, իսկ ծախքը 1,377,404: Կառավարութեան և Հանր. Պարտքի Վարչութեան բաժինները հանելէ ետեւ զուտ չահ կը մնայ 469,049 ոսկի: — Աւստրիոյ Ֆէսի սէնտիքային Յոս. 30ին վերջացող տարեշրջանի զուտ չահն եղած է 801,231 քուրան, նախորդ տարուանէն աւելի: — Սև Մովս աղաւաղարակին յանձնաժողովը որոշած է Ադրիանաբլի (Անատոլիոյ եզր) և Գուհաղաղաբլիի մէջ մէյմէկ կայան հաստատելու համար խորհրդակցել: — Իզմիր-Այադնի երկաթուղիի Ընկ. 8 շիւրն շահարաժին պիտի տայ բաժնետէրերուն: — Կայս. կառավարութիւնը հրաւիրուած է պատուիրակ զրկել 1908ին ժընէվի աշխարհագրական և 1909ին Փէշթայի բժշկական միջազգային համաժողովին: — Բիւրսա-

գէտ սոցալ մը զրկուեցաւ Գերմանիա որպէս զի ուսումնասիրէ նոր դրուելուն մը, որով կարելի է ճշտել թէ հասու գործիքի մը վրայ գտնուած արեւան բիծը մարդո՞ւ է թէ անասունի և ի՞նչ անասունի: — Նուրբնպէրկի գերման գործարան մը ստանձնած է Գարաքէօյի կամուրջին շինութիւնը, զոր պիտի աւարտէ 20 ամիսէն և 200,000 ոսկիի:

Աւէր. Ժող. Ամերիկեան Պարտի երիտասարդներու ճիւղին քարտուղար Մր. Հիքս, որ անցեալ շաբթու մայրաքաղաքս ժամանեց, կիրակի ուղերձ մը խօսեցաւ Պայպլը Հատուի մատրան մէջ և երեքշաբթի թերթի խմբագիր Մր. Ալէնի հետ Պարտիզակ ուղևորեցաւ: Անտի պիտի անցնի Ատաբազար, Գայսէրի և այլ տեղեր: Յետոյ պիտի երթայ այցելել Ծայր. Արեւելքի միսիսնարական կեդրոնները: — Կիլիկիոյ եկեղեցիներուն մէջ աշխատելու համար Մր. Կուտսէլ անուն նոր միսիսնար մը եկաւ ընտանիքով և քանի մը շաբաթէն իր պաշտօնատեղին պիտի ուղևորի: Դեռ երկուստարգ է: Հարթ Գըրտի Աստուածաբանական վարժարանի ընթացքը աւարտելէ ետեւ Գերմանիոյ մէջ կատարելագործած է իր ուսումը: — Մունճուսունի նախորդ քարոզիչ Պատ. Յարութիւն Խաչատուրեան Սունկուրլու պիտի փոխադրուի նոյն պաշտօնով: — Տիար Յովսէփի Հայկազն, որ տարիներով իրրեւ ուսուցիչ և քարոզիչ պաշտօնավարած է մայրաքաղաքիս մէջ, այս շաբթու նոյն պաշտօնով Պարտիզակ փոխադրուեցաւ տարւոյ մը համար: — Ատաբազարի Աւետ. Հայոց եկեղեցիին երդիչ խումբը իր տարեկան ժողովին մէջ մասնախումբ մը ընտրեց որ պիտի աշխատի եկեղեցիին մէջ երգեցողութիւնը աւելի կատարելագործել: Այս մասնախումբին անդամներն են՝ Յովհ. Ս. Ալեքսանեան՝ վարիչ, և Բիւզանդ Ոսկեհանեան, Տոքթ. Երուանդ Զէճիլեան, Լուսեր Գասպարեան, Մեսրոպ Փարաւոյեան, Յեսու Շաքարազորեան: Ամբողջ խումբը 150ի չափ անդամներ ունի: — Բոսթըմ Գոյէճ. այնչափ աշակերտ ունի այս տարի որ ստիպուեցաւ 400 դիմումներու մերժողական պատասխան տալ տեղւոյ անձկութեան պատճառով: — Ատաբազարի Հայուհեաց Վարժարանի շրջանաւարտներէն Օր. Իսկուհի Ժինկէօղեան Ռոստոթօէ Էնկիւրիւ պիտի երթայ իրրեւ վարժուհի Աւետարանականներու: — Ղաղարոս էֆ. Գումրուեան, որ տարիներէ հետէ ուսուցչական պաշտօն կը վարէր, Իսթանուլի մէջ մեռաւ: — Վեր. Համբարձում Աշճեան անցեալ չորեքշաբթի Աստանա ժամանած է:

Հայ Ժող. Երուսաղէմէ հեռագրուեցաւ թէ Պատրիարքարանի կողմէ զրկուած հաշուեքնիչ պատուիրակութիւնը ողջամբ ժամանած է անցեալ հինգ-

շաբթի: — Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը վերակազմեց նոյն հաստատութեան պատկանող կալուածներու խնամակալութիւնը, և առ այժմ որոշած է նոր ջլախառնոր չընդունիլ: Բարեւէր տիկին մը յանձն առաւ իր քսակէն վճարել Եւրոպայ յանձնարարուած վիրաբուժական գործողութեան սեղանի մը դէնը, 70 ոսկի: — Զրոյց կայ թէ Կեսարացի մը յօժար է Հիւանդանոցին տանց տոկոսի 10,000 ոսկի փոխ տալ անոր պարտքը վճարելու համար, պայմանով որ 5 տարիէն այս գումարը վճարուի եռամսեայ 500 ոսկինոց երաշխաւորեալ մասնավճարներով: — Կրօն. Ժողովը պէտք տեսած է ամուսնական գտներու երկրորդ հրահանգ մը պատրաստել, ուր ճշտուած պիտի ըլլան կնոջ և զաւակներու իրաւունքները, ժառանգութեան, պարէնսոյնի և օժտի սեփականութեան իրաւունքները ի գէպ ամուսնալուծման: — Կիրակի Կայնոյ մէջ տօնուեցաւ Սանասարեան Վարժարանի 25ամեակը, որ անցեալ տարի լրացած էր: — Արմաշի ուխտաւորներուն թիւը անցեալ տարուանէն աւելի եղած է, և հասցիւր մօտաւորապէս 700 ոսկի կ'ենթադրուի: — Կարսի եկեղեցագրասկան խաչութները ամիս մը առաջ այրած են աղետալի հրդեհէ մը: Վնասը 60,000 ռուպլ կը հաշուուի: — Կը դրուի թէ Տիկին Տէր Պետրոսեան Մոսքուայի կանանց բարձրագոյն արուեստարանական ընթացքը աւարտող առաջին կինն է Կովկասի մէջ: — Իօննէսքուի կտակին դումարը 26,087 ոսկի կը հասցուի: — Անցեալ շաբթու Փռնշ շաբթաթերթի ստալին թիւը հրատարակուեցաւ: — Տաճատ վարդապետ կը ծանուցանէ թէ Սուրհանդակ լրագիրը իր խմբագրապետութեամբ պիտի հրատարակուի Հոկ. 1/14է սկսեալ:

Յոյն Ժող. Յէնէրի Պատրիարքարանը և Օրթոտոքս լինճագլուխ եկեղեցիներէ ոմանք արտասահմանի մէջ եպիսկոպոսական ակթոններ հաստատուելու խնդրով մը զբաղած են: Այս առիթով թերթ մը կ'առաջարկէ Կ. պոլսոյ Պատրիարքին վերին իրաւասութեան ենթարկել այդ ակթոնները: — Կիրակի Եէտիգուլէի հիւանդանոցի շրջափակին մէջ տեղի ունեցաւ վիրաբուժական գործողութիւններու սրահի մը և ծերերու յառուկ չորս տաղաւարի հիմնարկէքը նախադասութեամբ Պատրիարքին: Աստալին ծախքը կը հոգայ Մամրաքորաթօ ընտանիքը, իսկ երկրորդին տիկին Զէննի Փան:

Առևտրական Հրապարակ. Տես թերթիս ծածկոյն երրորդ երեսը:

Դրամական.		Սեպ. 19/2 Հոկ.	
Օսմ. Միաց. Օ. Ռ.	100 20	Բում. Երկթղ. ֆր.	164 62
Մէճիտի	107 23	Նաբողէն	87 20
Մէթալիք	98 20	Գրիմիք	50
Մանր արծաթ	104 15	Անգլ. ոսկի	109 37
Ռուսիոյ ռուբլ	91 30	Մանիթ	8 65

ԱՐՏԱՔԻՆ

Լահէի Դեսպանախորհուրդը. Վեցերորդ լիազու-
մար նիստը տեղի ունեցաւ Սեպ. 21ին : Ուէէ գործի
չձեռնարկուած՝ Մ. Նէլիսով կարգաց իրաւարարու-
կան այն ընդհանուր դաշնագիրը, որ Արճէնթինի և
Իապիտոյ միջև կնքուած և Դեսպանախորհրդին ղըր-
կուած էր : Նախագահը մեծ կարեւորութիւն ըն-
ծայեց այս դաշնագրին, որ կազմական օրէնքի խըն-
դիրներու բացառութեամբ՝ իրաւարարութիւնը պար-
տաւորիչ կ'ընէ վէճի ամէն առարկայի նկատմամբ
և գործնականապէս կը լուսարանէ այն սկզբունք-
ները որոնք խաղաղութեան Դեսպանախորհրդին
հիմը կը կազմեն : — Ժողովը որոշեց որդեգրել պատե-
րազմիկ երկրի մէջ զանուոյ չէզոքներու իրաւունք-
ներուն և պարտականութիւններուն վերաբերեալ
առաջարկներուն մնացեալ չորս յօդուածները : Ապա
Մ. Ռընօ (Ֆրանսա) բացատրեց այն դժուարութիւն-
ները զորոնք յանձնաժողովը կրած էր նաւային
զբաւումներու ատեանին ծրագիրը պատրաստելու
գործին մէջ : Յետոյ մէկիկ մէկիկ կարգաց նոյն
ատեանի ծրագրին յօդուածները : Տպը տէրու-
թիւններ վերադահումներ արձանագրեցին Ժե. յօդ-
ուածին նկատմամբ, որ կը վերաբերի դատաւորնե-
րու անուանման և չըմանի դրութեան : Այլապէս
37 տէրութիւն որոշեցին ընդունիլ ծրագիրը և միայն
Պրադիլիա հակառակ քուէ տուաւ : Հինգ ձեռնպահ-
ներ կային, որոնց մէջ էին Թուրքիա, Ռուսիա և
Ճապոն : Սըր Էտ. Ֆրայի առաջարկով որոշուեցաւ
միջազգային համաժողովի մը նիւթ ընել նաւային
զբաւումներու առաջարկեալ ատեանը : — Բուէի
զբուեցաւ առաջին պատուիրակներուն կողմէ պատ-
րաստուած սա առաջօրկը թէ իբր նոյնչափ տա-
րիներ ետքը երրորդ դեսպանախորհուրդ մը գու-
մարուի և գումարման թուականէն երկու տարի
առաջ միջազգային յանձնաժողով մը կազմուի Դես-
պանախորհրդին ներկայանալի բոլոր առաջարկ-
ները հաւաքելու և միջազգային խաղաղութեան
վրայ խորհրդակցութեան ուրիշ պատրաստութիւն-
ներ տեսնելու համար : — Թայիթի թղթակիցը Սեպ.
23ին գրեց թէ չորրորդ յանձնաժողովի քննիչ մաս-
նախումբը եղբակայուցած է թէ անհնար պիտի
ըլլայ ուէէ համաձայնութիւն գոյացնել պատերազ-
մական արգելեալ նիւթերու բացարձակ և պայմա-
նաւոր հարցերու նկատմամբ : Պատերազմական
արգելեալ նիւթերը ջնջելու Անգլիական առաջար-
կին հետեւող տէրութիւններու պատուիրակները
Ամերիկեաններուն հետ անպաշտօն ժողով մը ըրին :
Վիճաբանութիւններ եղան իրենց զաղափարները

գործադրելու նպատակով ուրոյն համաժողով մը
կազմուեւ փափաքելով թեան վրայ : Ոմանք այս
առաջարկին ընդդիմացան, ըսելով թէ պէտք է
Դեսպանախորհրդի միաձայնութեան սկզբունքին
հետեւիլ : — Երրորդ յանձնաժողովը Սեպ. 26ին գու-
մարեցաւ ընդծովեայ ականներու խնդրին վրայ
որոշում տալու համար : Կը յիշուի թէ առաջին տե-
ղեկագիրը քննիչ մասնախումբին յօդուեցաւ : «Բացար-
ձակ մեծամասնութեան սկզբունքն ընդունուեցաւ,
և ձեռնպահութիւն ու բացակայութիւն բացառու-
կան համարուեցան : Ելքը սա եղաւ որ յօդուած-
ներն ընդունուեցան, բայց ականներու սահմանա-
փակ գործածման համար Մեծ Բրիտանիոյ կողմէ
առաջարկուած բարեփոխումները մերժուեցան :
Առեւտրական նաւարկութիւնը միայն խափանելու
նպատակով թշնամիի մը ծովեզրներուն և նաւա-
հանգիստներուն առջև ականի դեռեղումը արգելող
Բ յօդուածին վրայ Մ. Թրիանա (Քոլումբիա) փայ-
լուն ճառ մը խօսեցաւ և բարեփոխում մը առա-
ջարկեց սա մտքը որ խարսխեալ ականներ բացար-
ձակապէս արգելուին, երբ պաշտպանութեան հա-
մար չեն : Ըսաւ թէ իր կարծիքով միջազգային բա-
րոյականի խնդիրը մասնագիտական ամէն նկատումէ
վեր է, և մեծ տէրութիւններուն ազդու կոչ մը
ըբաւ որ պատերազմի այս նենգաւոր և սաստիկ
կործանարար զէնքին կիրառումը սեղմումի են-
թարկեն : Եթէ տէրութիւններուն քաջասրտու-
թիւն կամ վեհանձնութիւն կը պակսի այդ քայլն
առնելու ի սէր մարդկութեան, ո՛ւր կը մնայ իրենց
զօրութեան արդարացուցիչ պատճառը : Սոյն բա-
րեփոխումը բացարձակ քուէի մեծամասնութիւն
չչահելով՝ չընդունուեցաւ : Բուէներուն Աճը նպատ-
տաւոր էին, Աճը հակառակ և կար 6 ձեռնպահու-
թիւն :

Անկէտաւան համայնալիւնը . Անգլիոյ և
Ռուսիոյ միջև Օգս. 31ին ստորագրուած պայ-
մանագրութեան վաւերացեալ օրինակները անցեալ
երկուշաբթի փոխանակուեցան և ամբողջովին հրա-
տարակուեցան Անգլիական թերթերու մէջ : Այդ
պայմանագրէն կը տեսնուի թէ երկու տէրութիւն-
ները օտարներու ալ վաճառականութեան և ճար-
տարուեստի զարգացումը կը յարգեն Պարսկաստանի
մէջ և, որպէս զի իրենց միջև ուէէ ընդհարում
տեղի չունենայ ապագային մէջ, Անգլիա յանձն
կ'առնէ քաղաքական կամ առեւտրական ուէէ մե-
նաշնորհ չփնտել իրեն և իր հպատակներուն կամ
երրորդ տէրութեան մը շահուն համար Պարսկաս-
տանի հիւսիսային կողմը այն դէմ վրայ, որ Սպա-
հան և այլ քանի մը քաղաքներ կը կապէ Պարսկա-

կան, Ռուսական և Աֆղանեան սահմանազուլունե-
րուն միացման կէտին հետ: Ռուսիա ալ նոյն յանձ-
նառութեան տակ կը մտնէ այն կողմերուն համար,
որոնք հարաւէն սկսելով կը տարածուին Կրման և
Պէնտէրապաս: Աֆղանիստանի համար Անգլիա կը
յայտարարէ թէ բնաւ պիտի չլիովի ինչ անոր կացու-
թիւնը, այլ խաղաղասիրական ոգիով պիտի շարժի
հան Իսկ Ռուսիա կը յայտարարէ թէ իր առեւտրական
ազդեցութեան չըջանալէն զուրս է այն և անոր
հետ իր յարաբերութիւններուն մէջ Անգլիական
կառավարութեան միջոցով պիտի գործէ: Հոս ալ
առեւտրական հաւասարութեան սկզբունք կը ճանչ-
նան և, եթէ առեւտրական գործակալներ զրկելու
պէտք զգան, նախ իրենք պիտի համաձայնին՝ յար-
գելով հանգերձ Աֆղանիստանի վիճակետական ի-
րաւունքները: Գալով Թիպէթի, կ'ընդունին անոր
վրայ Չինու գերիշխանութիւնը, կը յարգեն անոր
հողային ամբողջութիւնը, կը խոստանան անոր հետ
իրենց բանակցութիւնները Չինու միջոցով ընել և
բնաւ իրենց կամ իրենց հպատակներուն համար
ոկէ մենաշնորհի չհետամտիլ հոն:

Ճափոնցիները Բորէայի մէջ. Իթօ իշխանը անցեալ
ամիս Թոքիօ գնաց, Կայսեր և նախարարներուն
հետ խորհրդակցեցաւ և ապա Սէուլ վերադարձաւ
Սեպ. 22ին: Ընդունուեցաւ Բորէայի վարչութիւնը
վերայարգարելու իր ծրագիրը: Ինք սաստիկ հա-
կառակ է կցման և կ'ուզէ լոկ աւական խաղաղու-
թիւն և արդարութիւն հաստատել իր անօրինու-
թիւններով: Յաջորդ հինգ տարիներու միջոցին
այս նպատակն ի գլուխ հանելու համար Ճափոնա-
կան ձեռնարկներու ծախքը 2 միլիոն Անգլ. ոսկի
պիտի ըլլայ: Իշխանը կ'ըսէ թէ, «Եթէ Բորէայի-
ները չընդունին անաչառ ու բարեկամական օգ-
նութիւնը, իրենց իսկ արարքով կցում պիտի ար-
ձանագրեն պատմութեան մէջ» — Ճափոնի գահա-
ժառանգ իշխանը շարժէ մը Բորէա պիտի երթայ
ընկերակցութեամբ Արիսակուա իշխանին, Բացու-
րա զօրավարին և Թոկօ ծովակալին: — Վերջին պա-
տերազմին մէջ նշանակելի ծառայութիւն մատու-
ցանդներուն պատիւներ և տիտղոսներ բաշխեց
Կայսրը հանդիսապէս: Իշխանի տիտղոս առեաւ
Իթօ, Եամակաթա և Օյամա մարքիւններուն, մար-
քիւլի՝ Ինուէյ, Մացուքաթա կամներուն և Նոծու
զօրավարին, կոմսի՝ Թոկօ, Իթօ և Եամամոթօ
ծովակալներուն և Բուրոքի, Օքու և Նոծի զօրա-
վարներուն, գերակոմսի՝ Թէրաուքի զօրավարին,
և պառնի՝ Ֆուքուչիմա զօրավարին և կարդ մը ու-
րիշ հրամանատարներու:

Մէայ. Նահանգները և Ճափոն. Նախագահ Րոզէ-

վէթ աղդուապէս ըսաւ թէ նաւատորմիդը խաղա-
ղական պիտի երթայ այս ձմեռ: Նէ- Եոք Թայգի
թղթակիցը կ'ըսէ թէ վաւերական աղբիւրէ իմացած
է թէ նաւատորմիդը կը զրկուի Ճափոնի բռնած
գիրքին պատճառով: Ճափոնի բարեկամական յոր-
դառատ արտայայտութիւնները կասկած յառջ
բերին, որ Փալիֆորնիոյ զուտ տեղային միջադէպե-
րուն պատճառով Ամերիկեան զիւսնադիտութեան
արուած յետին ծայր սաստիկ տաղտուկին միանա-
լով անհրաժեշտ դարձուց կտրուկ պատասխան մը
տալ: Ահա այդ պատասխանն է Ամերիկեան հզօր
նաւատորմին առաջումը դէպ Արեւմտեան ջու-
րերը:

Այլեւայլ. Պոքսըրներու շարժում մը կը ծանուց-
ուի Նանքանկ-հսիէնէ, որ Քիանկիսի հաճանդին հա-
րաւակողմն է: Չինացի Քրիստոնեաներ և Իտալացի
քահանայ մը սպաննուած են Թալուլի գիւղին մէջ,
Քանչու-Փուի Լազարեան Հայրերուն միախոնարա-
կան կայանը այրուած է: Տեղւոյն միախոնարները
Քիանկ-Փու փախած են: — Որովհետեւ աղբրատրով
մը յայտնուեցաւ թէ Նիւ Եորքի երկաթուղիի Ընկը-
չէ կարող իր պարտքերը հատուցանել և ընկերու-
թիւնն ալ նոյնպէս խոստովանեցաւ, քաղաքին
թրամուէյի գիծերը խնամակալներու ձեռք անցան
Սեպ. 24ին: Աշխարհի վրայ ամէնէն հարուստ փո-
ղոցի երկաթուղիի ընկերութեան այս անանկու-
թիւնը Ամերիկեան անտեսական կեանքի պատմու-
թեան ամէնէն զարմանալի մէկ դրուապն է: Քա-
ղաքային թրամուէյներու այս սաստիկ կնճառ
դրութիւնը կը գծուարացնէ ի վեր հանել վարչային
մեթոտները և ճշտել պատասխանատուութիւն-
ները: Բայց աւարակոյս չկայ որ այս ձեռնարկին
զրամ առեող միլիոնաւոր անձեր խաբէութեան զոհ
եղած են և թէ հիմա պատեհութիւն ունին պաշտ-
պանութիւն գտնելու՝ հանրային աւաղակներու
ազահութեան և անդամութեան դէմ: — Նիւ Ֆրնտ-
լէնտի մէջ Մեծ Բրիտանիոյ դէմ գեռ գծուութիւն
կը յայտնուի Միաց. Նահանգներու եղած զիջում-
ներուն համար: Մարդիկ կարծես երկու կողակ-
ցութեան բաժնուած են: Ոմանք կ'ուզեն հետեւիլ
Սըր Բ. Պոնտի որ կը ջնայ Միաց. Նահանգներն
ստիպել որ իրենց ձուկը անմաքս ընդունին: Ո-
մանք ալ կը կարծեն թէ այդպիսի ընթացք մը ա-
ւելի վնաս կը բերէ քան օգուտ:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՒ ՊՅԱՅԱՆ

Ֆինանսըլար եղբուշու Ամերիկան խան

Մեղի զբնութիւնս . Թանգարան Հատընտիր Հատուածներու, Արձակ և Ուսանողներ : Բարձրագոյն Դատընթացք : Հրատարակութիւն Նշան Պապիկեան Գրատան, տպագրութիւն Յ. Մատթէոսեան : 1908 : Հեղինակ Հ. և Չ. Ասատուր : Հոն-րաժանութիւն զրազէտ ամսիկն այս աշխատանքիւն-թիւնն է ինամեալ դասագիրք մը բացատրութիւն-ներով ու սրտակերներով ձփացուած, ըստ ամե-նայնի յարմար տաճագրութեան նպատակին : Վաւե-րացուած է Ուսումնական Խորհուրդէն և հրատա-րակուած վնասաւորուեցաւ Պատրիարք Հօրմէն : Կը պարունակէ 328 էջ, և գինն է 9 դահ. :

Նոր Բերականութիւն Արդի Հայերէն Լեզուի : Տարրական Դատընթացք : 272 կանոն, 374 հրա-հանդ, 36 ընթերցում, 11 պատկերաւոր շարադրու-թիւն և 66 պատկեր : Հրատարակութիւն Նշան Պապիկեան Գրատան, 1908 : Հեղինակ Յովհաննէս Գաղանձեան : Էջ 162, Գին 4 դահ. :

Նոր Դասագիրք Թուարանութեան : Նախա-պատրաստական Դատընթացք : Պատկերազարդ, էջ 86, գին 5 դահ. : Հեղինակ Հ. Ս. Խանձեան, հրա-տարակութիւն Նշան Պապիկեան Գրատան :

Առեւտրական հրատարակ. Սեպտ. 28 (Ն. Տ.) Օ. Ո. 100.

Յորէն, Անատուրու կարծր Սորէ, 100 քաշը 5 $\frac{1}{5}$ -6 ընտիր, քաշը 00-00 փր., ոսկի :

(Ա.) 34-34 $\frac{1}{2}$: Բրէն, Եղպակն., պարկը 84-87 դահ., Անդրէն. 128 00-00 փր., (Ա.) 36, (Բ) -130, Բիզոն (Ա.) 44 ֆր. 34- :

Վարակ, Մարմարա (նոր), քաշը 125-140 դահ., նոյն գրիւը 28 $\frac{1}{2}$ -29 դահ., Իզմիտ (նոր) 28- , Մէրսին 30 : մանր, 000-000, Սէլնիկ. 240-245 :

Ալեք., Գրքմա տեղային, Թէքէն, Էնկիւրիւ-Եող- (Ա.) 99-103, (Բ) 000-000, դատ, քաշը 18-19 դահ. : Օտեսա (Ա.) 116-125 դահ., Բուրք, Անատուրու գրքի- (Բ) 111-115, (Գ) 105-112 : մա, քաշը 7-7 $\frac{1}{8}$ դահ. :

Բարէն, Ռուս. Պոլսոյ Բաժնէ, Հալէպ, Ասանա համար զոյգ թիթեղ 33 : քաշը 6-6 $\frac{3}{4}$ դահ. :

Շախար, Թրէնթէ, կեն- Ալեք., Պալլըքէսիր-Գա- գինարը 101-000 դահ. : րահիսար ——— :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
Ճաֆէր խան, Մահմետ Փաշա, Սթամպուլ

Ամէն Երեքշաբթի և Հինգշաբթի կէսօրէ ետքը աղքատ հիւանդներ կը նայուին և կը խնամուին Ճաֆէր խանի մէջ:

Վերադառնալիս հիւանդութիւններ և աչքի հիւանդութիւններ — Երեքշաբթի օրեր:

Կիներու հիւանդութիւններ և աչքի հիւանդութիւններ — Հինգշաբթի օրեր: 3—10

ԱՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ԴՊՐՈՅ, ԹԱԼԱՍ

Ամերիկեան այս հաստատութիւնը, որու չի-նութեան ձեռնարկած ենք Կայս. բարձր հրամանով, ի մօտոյ կ'աւարտի և Հոկ. 2ին պիտի կրնայ աշա-կերտ ընդունիլ: Ուսումներու յայտագիրը ամառէս պատրաստուած է որ աշակերտները զոլէճ մանե-լու, վաճառականութեան կամ ուսուցչութեան պարտաւելու յարմարին: Ուստի պիտի աւանդուին Հայերէն, Յունարէն (Յոյներու), Թուրքերէն, Անգլիերէն և չափադասութիւն, բնագիտութիւն են: Տնօրէնին տունը զարդոյն կից է, ուստի և Տնօրէնը պիտի կրնայ աշակերտներու բարոյական և այլ պէտքերուն հսկել: Ուղղոյնը կրնան իրենց դասակները Հոկ. 2ին զրկել: Տարեթոշակն է զի-շերթթիկներու համար 9 ոսկի, 6ը կանխիկ վճարե-լի: Աւելի տեղեկութեան համար զիմել առ

3—3

ՀԵՐԻ Ք. ՈՒՆԿԵՅԹ

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅ
Ի ՊՐՈԽՍԱ

Օգոստոսի մէջ ընդունեցինք խորին չնորհալա-լութեամբ հետեւեալ զբաւմներն և իրեղէններն.

Օր. Պ. Օհանեան Ենիճէ 10, ճամբու ծախք 80. Ս. Փափաղեան Չալկարա 96, որոյ 60ը Օրց. և 36ը 14 անձերէ: Լ. Փափաղեան 5, Օր. Ե. Խարճեղիւ-ղէլեան Մալաթիա Օրց. 70, ճամբու ծախք 42, Վեր. Յ. Յակոբեան Սրարթի 28, Գ. Թէրզեան Ճէրրահ 5, վաճառումէ 30, Պատ. Ա. Թորոսեան 20, վաճառումէ 40, Պ. Քէչէճեան Կէօլտաղ 20, երկու որբոց համար 216, Վեր. Խ. Վարդանեան Բալու Օրց. 70, Ս. Ասատուրեան Գընճլար 5, Մ. Խօրթումեան Ա.Փ. Գարահիսար 10, Գ. Փ. Ճին-կէօղեան Ռոտոսթոյ 20, երկու որբոց համար 324, Լ. Ճինկէօղեան Գիրմասթի 20, Յ. Գ. Պաղտասար-եան Գոնեա 30, Հաճի Պ. Տիարպէթիլեան 1 ոչ-խար, Դըրճեան Գրատուն 1 Արապեան Թուարա-նութիւն և 1 Անտոնեան Գանձարան, Տիգ. Մար-գարեան Գահրիէ 20 ձմրան զլխարկ Պաղարի հա-մար, Էօտէմիշէ Տիկ. Յ. Հովարսեան 6 կառք և Տիկ. Մ. Արմաղանեան 7 կառք Պաղարի ձեռագործ: Գումար 1,156 դահ.:

Վեր. Թ. Ա. Պօլտուինի յանձնուած ոսկեղբամ:

Վեր. Կ. Մեղքոնեան Թէմրան 2.78, Մր. Բիթ 17, Տ. Խնճեան 20, Ռ. Գ. Անդրէասեան 2.20,

Մ. Գալլապեան 1.00, Զ. Գ. Տոնաթոսեան Պաղ-տատ 47, Վեր. Տոյ. Կրին 50, Յ. Թէլֆէեան 1.00, Կ. Յովհաննէսեան Այալն 8, Թէշլէրեան Եղբ. Մէրվիա 36, Տէր և Տիկ. Թապիպեան 1.00, Վեր. Յ. Կարապեան Նիւ Եօրք Օրց. 1.03, Թ. Իրատ-եան 1.00, Յ. Յովնանեան Բիդի 19, Օր. Լ. Ա. Մաթիուս Թրէշնօ 1.13, Ա. Իգնատիոսեան Բիդի 2.18, Յ. Մորճիքեան Պիլէճիք Օրց. 1.00, Խար-բերդէ 2.15, Ֆիլիպէ 44, Արժ. Բահանայր ու Պատ. Թաղական խորհուրդ Գընճլարի Վեր. Հ. Գէորգեանի ձեռամբ 540: Գումար լր. 23.88

Դեռ կան շատեր որ Օրացոյց ընդունած են և չեն վճարած. խնդրենք փութալ: Հաճիլ յիշել որ 1908ի Օրացոյցի հատին 20 փր. բոսթայի ծախք սենինք. ըստ այնմ խրկել զբամ:

Գ. Պաղտասարեան

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՅՈՅՑ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
1908

Հաճառար. 128 էջ, 38 էջ յաւելուածով և Պոլ-տոյ Ս. Պատրիարք Հօր և Կիլիկիոյ Ս. Կաթուղի-կոս Հօր լուսանկարներով զարդարուած, 1 դահ. թղթակաղմը և 5 դահ. փառակաղմը:

Բարաքչիւ, 320 էջ, Պոլտոյ Ս. Պատրիարք Հօր և Կիլիկիոյ Ս. Կաթուղիկոսին ինչպէս նաև տասն ուրիշ լուսանկարներով զարդարուած, իր մըցանա-կաւոր խնդիրներովը և օգտակար, պարզ, համա-նօտ և ամփոփ գիտելիքներովը ումէն անհատի, սեռի, հասակի և վիճակի անհրաժեշտ ճօխ զան-ձարան մ'է:

Կեդրոն վաճառման Մատթէոսեան տպարան, Ամերիկեան խան, Պոլիս: Կը ծախեն նաև թէ ի Պո-լիս և թէ ի գաւառս միայն տառջնակարգ գրավա-ճառներ, թղթակաղմը 3 դահ. իսկ փառակաղմը 10 դահ.:

Փութալ գնել դեռ չսպառած:

4—10

ՆՈՐ ԳԻՐԲԵՐ

ԳՈՂԱՐՆԵՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ, 116 էջ: Հաստ թղթակաղմը 2½ և լաթակաղմը 4 դահ.: Հայաստան Թուրքերէնն ալ կայ:

ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ, 114 էջ, ընտիր պատկերներով զարդարուած: Հաստ թղթակաղմ 4½ դահ.:

ԲԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԵԳԱՐԱՆ, 28 էջ. դունաւոր պատկերազարդ 20 փր.: Կը ծախուին Պայսղ-հատու:

Ե. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամ 8½ (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Գումդալիու: Նիւթ՝ Ա. Թեո. Ե. 17—18: Իւսկիւտար, ժամ 7½: